

မိနွှောဆေးဆရာသုံး ရောဂါဝေါဟာရများ

သမားလက်သုံး ထူးနည်း ဥပဒေ

၃-နှစ်သင်တန်း စာမူ တနှစ်နှင့် ခြားပြီးလျှင် အကျဉ်းချုံး၍ (၆)
လ ပတ် သင်တန်း (၂) ရပ် ခဲ့၍ မိနွှော လေးတာသာ ဉာဏ်သစ်
လောင်းသင်တန်း (၆) လ နှင့် မိနွှော မှမ်းမံ သင်တန်း (၆) လ
အားပြီး အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာ ဖြစ်သော အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးပညာ -
ယိုဆေးပညာကို တတ်သော မိနွှော ဆရာတို့ သမိုင်း တလျှောက်လုံး
သုံးစွဲခဲ့သည့် မိနွှော ဆေးပညာ လေးတာသာကို ပို့ချ သင်ကြားပေး
ခဲ့ပြီးနောက် ဆေးပညာ ဥပဒေသ ပဌမပိုင်း၊ ရုတီယပိုင်း အ
နေဖြင့် ထို သင်တန်းစာများကို ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေ ခဲ့ပါသည်။ ဆေး
ပညာတွင် ဝိတ်ကောင်းဝင်လျက် တီထွင် တိုးတက် ဆောင်ရွက်လို
သော မိနွှော ဆရာများ အထူးအားဖြင့် မြို့နယ် ကျေးလက်တို့တွင်
လူထုအတွက် အကျိုးသက်ရောက်အောင် ဆောင်ရွက်နေကြကုန်သော
ဗေတနာရှင် မိနွှောဆရာများ၏ စုရုံး ပေါင်းပေါ် တိုက်တွန်း အပ်သ
ဖြင့် တနှစ် သင်တန်းကို ခြား၍ အနှစ်သာရ သက်သက် မိနွှော ဆရာ
များ လက်စွဲ အမြဲ မှတ်ယူ လေ့လာအပ်သော အမြဲတေ သင်တန်း
ကို (၃) လနှင့် အပြီး သတ်မှတ်လျက် ပို့ချ သင်ကြား ပေးခဲ့သည်။
ဤစာအုပ်သည် ထိုပို့ချခဲ့သမျှမှ ဆေးပညာ ဥပဒေသ အဖြာဖြာတို့ကို
ပေါင်းပေါ် ရေးသားထားသော စာအုပ် ဖြစ်သည်။ ကုသုံး နှင့် ဆေး
ချက်တို့ကိုကား 'အမြဲတေသင်တန်း ကုသုံးကျမ်း' ဟု သီးခြား ရေးသား
ရိုက်နှိပ်ထားသည်။

ထို 'အမြဲတေသင်တန်း' ဥပဒေသကျမ်း' စာအုပ်ငယ်၌ ဗိန္ဒောဆရာများ မှတ်သားလိုက်နာဖွယ် ဖြစ်သည့် ကေနံ သိရှိ နားလည်ထားရမည့်ဖြစ်သော ဆေးပညာ နှင့် ဆိုင်ရာ သင်္ခန်းစာတို့ကို သင်ကြား ပို့ချ ပေးပါမည်ဟု ပဋိညာဉ် ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း ဆရာစား၊ ငါးစား၊ သေရာတွင် ပါသွားမည့် အဖြစ်မျိုးကို မဖြစ်စေဘဲ သိရှိသမျှလေ့လာရသမျှ လက်တွေ့ ရသမျှတို့ကို မထိန်မချန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သင်ကြား ပို့ချ ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ပါပြီ။ ယခု ရေးသားမည့် အပိုင်းသည် ဆေးသိပ္ပံသုံး ဗိန္ဒောရောဂါဝေဟာရ များကို ဖော်ပြ ရေးသားမည့် အပိုင်း ဖြစ်သည်။ ကုထုံး အမျိုးမျိုး နှင့် ဆေးနည်း အစုံပုံတို့ကိုကား 'ဗိန္ဒောဆေးပညာ အမြဲတေသင်တန်းကုထုံးကျမ်း' ဟူ၍ သိခြား ဖော်ပြ ရေးသားမည် ဖြစ်သည့်အတွက် ဤ၌ ဗိန္ဒောရောဂါဝေဟာရများကိုသာ ရေးသား ဖော်ပြရန် လိုပေတော့သည်။

သို့သော် ဆေးကုမည့် ဗိန္ဒော ဆရာ သည်၎င်း၊ အခြား မည်သည့် ပညာရှင်သည်၎င်း၊ သို့မဟုတ် မည်သည့် လုပ်ငန်း ဆောင်တာ ဟူသမျှသည်၎င်း၊ အယုတ်ဆုံးအနေဖြင့် ဆိုအပ်သော် ဇာတ်၊ အငြိမ့်၊ ပွဲလမ်းသတင်မှ စ၍ ပညာရှင် အသီးသီးတို့၏ ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာ ကိစ္စ အရပ်ရပ်တို့၌ သူ့နေရာနှင့်သူ မှတ်သား နားလည် ထားအပ်သော စနစ်ဦးကမ်း ထူး အသုံးအနှုန်း ခေတ် ပရိဘာဏာသည် ရှိရမည် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဥပဒေသ အသုံးအနှုန်းတို့ကို အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးကျမ်းကြီးတို့၌ ၎င်းကို သုတ္တ (ဥပဒေသ) ဌာန ဟု ခေတ်တွင် စေလျက် ဆေးပညာ လေးဘာသာကို ဘာသာ တရပ် အနေဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ သင်ကြား လေ့လာ မှတ်ယူကြရမည်။ ကျန်ုပ်တို့ သည်သည်း ထိုမူလ အာယုဗ္ဗေဒ ကျမ်းကြီးများကို အမှီပြု၍ သမားလက်သုံး ထုံးနည်းဥပဒေသ ရကြစေရန် ပဌမတွဲ ခုတ်ယူတဲ့ အနေဖြင့် စာအုပ် ၂-အုပ်ကို ရေးသား ဖော်ထုတ်ခဲ့ပြီ။ ဤ၌လည်း သမားလက်သုံး ထုံးနည်းဥပဒေသ အမြဲတေသင်တန်းကို မပြုမီ စကားပျိုး နိဒါန်း တရပ် ကော့ညွှပ် အနေဖြင့် ဖော်ပြ လိုက်ပါသည်။

မိနွှာ နှင့် ခေါက်တာ

သိပ္ပံ ဦးဆောင်သော ခေါက်သစ် ဆေးပညာ ခေါ်သည့် အနောက်တိုင်း ဆေးပညာ တတ်မြောက်သော သူကို ခေါက်တာ * ဟု ခေါ်ကြ၏။ သိပ္ပံ ဆေးပညာရှင် ဟု မှန်ကန်သည့် အတိုင်း အသုံးအနှုန်းကို ပြုပြင် မှတ်ယူ အပ်၏။ အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာကို အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးပညာ ခေါ်သည်။ ၎င်းသည် အရှေ့တိုင်း ဖြစ်သော အိန္ဒိယ နိုင်ငံ အခေါ် မဟာဘာရ် နိုင်ငံမှ စတင် ပေါ်လာ၏။ အရှေ့တိုင်း တွင် အများဆုံး ပျံ့နှံ့သည်။ အရှေ့တိုင်းတွင် အများဆုံး အသုံးပြုကြ၏။ ထိုဆေးပညာကို တတ်သော အသိ ပညာရှင်ကို မိနွှာ ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုအသုံးအနှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ အဘို့ သမိုင်းတလျှောက် လုံး သုံးစွဲသောကြောင့် ဆေးလောက တခုလုံး၌ သမိုင်းဝင် အသုံးအနှုန်း ဖြစ်၏။ ထိုမိနွှာ ဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် မြန်မာပြည်၌ သာ သုံးနှုန်းနေခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခြားသော သီဟိုဠ်၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား စသည်တို့၌လည်း သုံးနှုန်းနေကြောင်း မျက်စိ ဖွင့်ကြည့်သူတိုင်း မြင်နိုင်ပါသည်။ နားသောင် မိသူတိုင်း ကြားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆေးဆရာ လုပ်သူကို သမား ဟူ၍၎င်း၊ ဆေးဆရာဝန် ဟု ခြိတ်သံခေါ် ကွန်ဘဝတွင် ခံရစဉ် နာမ်မှီ၍ ခံရသည့် အနေဖြင့် သုံးစွဲသည့် အသုံးအနှုန်းများကို မသုံးသင့်ချေ။ သမား ကော်ကြီး ဟူ၍လည်း သုံးကြ၏။ ဘုရင် အုပ်စိုးသော ခေါက်၌ ဘုရင် နန်းတော်အတွင်းတွင် ဘုရင်များ အတွက် သက်သက် ကုသရသော ဘုရင် လက်သုံး ဆေးဆရာကို သမားတော် ဟု ခေါ်၏။ အချို့ ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟု သုံးကြ၏။ အနောက်တိုင်း နှင့် အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာကြီး ၂ - ရပ် အပြတ်အသား ရှိပါလျက် တဘက်သတ် တမျိုးကိုသာ တတ်ထားရုံနှင့် ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟု မသုံးသင့်ချေ။ သို့သော် အနောက်တိုင်း ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟူ၍ကား သုံးသင့်၏။ သို့မဟုတ် သီးသန့် ကွမ်းကုန် တတ်မြောက်သော မျက်စိ ရောဂါကု ပါရဂူ၊ နှလုံးရောဂါကု ပါရဂူ ဟု သုံးသင့်၏။ စသည့် ဖြင့် နေရာမှန် သုံးတတ်အောင် ကြိုးစားသင့်ပေ၏။

ဆရာဝန် ဟု ခြိတ်သံခေါ် ကွန်ဘဝတွင် ခံရစဉ် နာမ်မှီ၍ ခံရသည့် အနေဖြင့် သုံးစွဲသည့် အသုံးအနှုန်းများကို မသုံးသင့်ချေ။ သမား ကော်ကြီး ဟူ၍လည်း သုံးကြ၏။ ဘုရင် အုပ်စိုးသော ခေါက်၌ ဘုရင် နန်းတော်အတွင်းတွင် ဘုရင်များ အတွက် သက်သက် ကုသရသော ဘုရင် လက်သုံး ဆေးဆရာကို သမားတော် ဟု ခေါ်၏။ အချို့ ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟု သုံးကြ၏။ အနောက်တိုင်း နှင့် အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာကြီး ၂ - ရပ် အပြတ်အသား ရှိပါလျက် တဘက်သတ် တမျိုးကိုသာ တတ်ထားရုံနှင့် ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟု မသုံးသင့်ချေ။ သို့သော် အနောက်တိုင်း ဆေးပညာ ပါရဂူ ဟူ၍ကား သုံးသင့်၏။ သို့မဟုတ် သီးသန့် ကွမ်းကုန် တတ်မြောက်သော မျက်စိ ရောဂါကု ပါရဂူ၊ နှလုံးရောဂါကု ပါရဂူ ဟု သုံးသင့်၏။ စသည့် ဖြင့် နေရာမှန် သုံးတတ်အောင် ကြိုးစားသင့်ပေ၏။

ရာဟူ၍၎င်း၊ ဆေးသမား ဟူ၍၎င်း၊ မိနွောဟူ၍၎င်း၊ မိမိ၏ အမည်မှန်ကို မိမိ မှတ်ယူထားပြီး ခေ၁၀၀၁ သုံးစွဲသင့်၏။ ရောက် မှတ်တမ်းကွင် သိပ္ပံဆေးဆရာများ၏ အယူအဆကို မှတ်ထား လိုစေသော် လိုရာကို မှတ်ပြီးနောက် ဒေါက်တာ ဟူသော ကောင်းလုံးကို ခြုံး၍ (၁) ဟု အက္ခရာ တင်ထားအပ်၏။ မိနွော ဆရာများကိုလည်း ခြုံး၍ အက္ခရာ တင်လိုသော် (၁) ဟု အက္ခရာ တင်ရ၏။ ဤကဲ့သို့ ဆေးပညာ အချင်းချင်း အတတ်နိုင်ဆုံး လက်လှမ်း မှီအောင် ဆက်စပ်၍ ကိုင်တွယ် သုံးသပ်အပ်ပေ၏။

တိုင်းရင်းမြန်မာ ဆေးဆရာ

အထက်ဖော်ပြပါ အတိုင်း အမည်မှန်ကို စည်းကမ်းတကျ မှတ်ယူပြီးလျှင် တိုင်းရင်းမြန်မာ ဆေးဆရာ ဟူသော အသုံးအနှုန်းကိုလည်း ပြုပြင် သုံးစွဲသင့်ပေ၏။ ထိုအသုံးအနှုန်းသည် ဗြိတိသျှခေတ် ကျွန်ုပ်တို့အတွင် အသုံးအနှုန်း ဖြစ်ခဲ့သော ကောင်း ဖြစ်၏။ ဒေါက်တာကို ဆေးပညာရှင်၊ ဆေးဆရာ၊ သိပ္ပံ ဆေးဆရာ၊ အနောက်တိုင်း ဆေးပညာရှင် ဤမျှလောက်သော သုံးစွဲသင့်လျက် “ဆရာဝန်” ဟု မြင့်မားစွာ အသုံးပြုပြီးလျှင် အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာရှင် ဖြစ်သော မိနွောကိုကား အတတ်နိုင်ဆုံး ဂုဏ်အသရေ ပျက်စေလျက် ထိုအမည်ကို ပင်လျှင် မတတ်ချင်လောက်အောင် ဂုဏ်သိက္ခာ ကျအောင် ဆောင်ရွက်နေသော အချိန်၌ တိုင်းရင်းမြန်မာ ဆေးဆရာ ဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် ပြစ်ပေါ်လာ၏။ ဆေးပညာသည် မည်သည့် အခါမှ “တရားဝေ ဘောင်တော်” ထား၍ မရချေ။ (ယခုလို လွတ်လပ်ပြီးသော အချိန်၌ တိုင်းရင်းမြန်မာ ဆေးဆရာ ဟု သုံးစွဲသော် အခြားသော မွန် မိနွော ဆရာကြီးများ၊ ရှမ်း မိနွော ဆရာကြီးများ၊ ရခိုင် မိနွောဆရာကြီးများ စသည်တို့ကို မည်ကဲ့သို့ ခေါ်မည်နည်း) မြန်မာနိုင်ငံ၌ အနောက်တိုင်း ဆေးပညာရပ်တို့သည်လည်း တွဲလွန်သင်တန်း ယူနိုင်သည် အထိ ကြိုးစားနေကြပြီးလျှင် ပို့ချ လက်ကြားပေးသော ဆရာသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသား ဖြစ်၏။ သင်ယူသော ဆရာ

လောင်းများလည်း မြန်မာနိုင်ငံသား ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့ ကြိုးစားချက် မှန်သမျှ တောင်မြင်မှု ရလာ၍ ဆေးပညာကို တိုင်းရင်းသား မြန်မာ များ ကြိုးစားကြသဖြင့် ပည်ကဲ့သို့ အမည်တပ်၍ ခေါ်မည်နည်း။ အ မျိုးသားစိတ် အပြည့်အဝဖြင့် အမှန်တရားကို ခွေးချယ်လျက် ခေါ် ခေါ် ဆုံးစွဲ ပြုပြင်သင့်ပေပြီ။

ပရဆေး၊ ဗယဆေး ဝေါဟာရ

ဗိဇ္ဇာဆရာတို့သည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံ၌ ပေါက်ရောက်နေသော ဆေး ပစ္စည်းများဖြင့် သာ ဆေးဝါး ဖော်စပ် ကုသနိုင်အောင် ကြိုးစား သင့်သည်။ ဗြိတိသျှခေတ် မတိုင်မီ ဗိဇ္ဇာဆရာတို့သည် သမိုင်းတ လျောက်လုံး ဥတုသုံးလီဖြင့် တည်ရှိနေကြသော လူသားတို့၏ ကျန်း မာရေး အတွက်ကို ဥတုသုံးလီဖြင့် ပေါက်ရောက်နေသော ဆေး ပစ္စည်းတို့ဖြင့် သာ ကုစား ကာကွယ်ခဲ့ကြ၏။ ၎င်းတို့ ရွတ်တရစ်တို့သည် သင်္ဘောကင် ဆေးပစ္စည်း (နိုင်ငံခြား ဆေးပစ္စည်း) အချို့ကို ထူး ခြားစွာ အနည်းငယ် ဝယ်ယူပြီးလျှင် ပရဆေး ပစ္စည်းများကို လှူ ဒါန်းကြောင်း ရာဇဝင်တို့၌ ဖော်ပြထားသည်ကို ထောက်လျှင် ဆေး ပစ္စည်းကို “ပရဆေး” ဟု ခေါ်သားကြကြောင်း သိရှိနိုင်လေသည်။ သို့သော် အသုံးအနှုန်းကား တွင်ကျယ်စွာ မရှိခဲ့ချေ။ ဗြိတိသျှခေတ် သို့ ရောက်ခါမှ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်းသား ကျူလီယာ ကလားတို့ သည် ၎င်းတို့၏ တိုင်းပြည် အသုံးအနှုန်းဖြင့် သုံးနှုန်းလျက် အထူး သဖြင့် နိုင်ငံခြား ဆေးပစ္စည်းတို့ကို ဝယ်ယူတင်သွင်းလျက် ဆေး ပစ္စည်းဆိုင်များ ဖွင့်ပြီး ရောင်းချကြကုန်၏။ ပရဆေးဆိုင် ဟု ခေါ် တွင်ကြကုန်၏။ ဗြိတိသျှတခေတ်လုံး ရေးသား သုံးစွဲခဲ့ကြကုန်၏။ ဟင်ဒီဘာသာ ကား ဖြစ်၏။ အာယုဗေဒ ဆေးကျမ်းတို့၌ကား ဆေးပစ္စည်းကို (ဗျ) ဟု ခေါ်၏။ (ခ) အက္ခရာကို ခေါ်၍ (ဗယ) ဆေးပစ္စည်း ဟု မြန်မာမှ ပြုကြကုန်၏။ ပစ္စည်း ဟူသော နောက်ပုဒ် ကို ခေါ်ပြီးလျှင် (ဗယဆေး) ဟု အတိုခြုံး၍ ရေးသားခြင်းသည်

သာ ဆေးကျမ်းတို့နှင့် လျော်ကန်သော အမည်မှန် ဖြစ်သည်ကို သတိ ပြသင့်ပေသည်။

တြိဒေါသ ဇာတ်မလ

အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးကျမ်း၏ ခန္ဓာဗေဒ နှင့် လိုရင်း တရားကိုယ်မှာ တြိဒေါသ နှင့် ဇာတ်မလတို့ သာ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါပြီ။ ဗိဇ္ဇာဆရာသည် ဆေးကုရာ၌ ရောဂါမှတ်တမ်းတခု အပြု နေစ်ကျ နစွာ ရေးသား ထားရှိရမည်။ ပျောက်သည်ကိုလည်း မှတ်ယူထားရ မည်။ မပျောက်သော ရောဂါနှင့် တွေ့ကြုံပါမှ မပျောက်ကြောင်း မှတ်၍ အစန်ဖန် ပြန်လည် လေ့လာသင့်ပေသည်။ အခြားသော ဗိဇ္ဇာဆရာများနှင့်လည်း တိုင်ပင်သင့်ပေသည်။ မေးမြန်း စုံစမ်းသင့် ပေသည်။ ရောဂါ မှတ်တမ်းပြုရာ၌ အများနှင့် အဝင်သော မှတ် တမ်း အရေးအသားများကို ဗိဇ္ဇာနည်း ကျကျ ရေးသား ထားသင့် ပေသည်။ ဖြစ်ခဲ့ပြီးသော ရောဂါ၊ ဖြစ်ဆဲရောဂါ၊ ပေးသော ဆေး ချက်တို့ကို အစုံအလင် ဖော်ပြသင့်ပေသည်။ ရောဂါ စစ်ရာ၌ ရော ဂါစစ်၊ လက္ခဏာစစ် ၂-မျိုး ရှိ၏။ ရောဂါစစ် ဟူသည် သီးသန့် ရောဂါ တခု၏ ဖြစ်သော လက္ခဏာကို ကြည့်၍ ဖြစ်သော ဝမ်းမီး နှင့် ဇာတ်မလတို့ကို အမည် ဖော်ထုတ်လျက် ဒေါသကြောင့် ဖြစ် သည်- ပြုထက်၊ ခွေးဝန်း၊ သန့်ပါတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်- သွေး စသော မည်သည့် ဇာတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်- ကျပ်ကြီး၊ ကျပ်ငယ် စသော မည် သည့် မလကြောင့် ဖြစ်သည် ဟူ၍ ခွဲခြား မှတ်ယူထားအပ်ပေသည်။ လက္ခဏာစစ် ဟူသည် ရောဂါတခုတွင် ပတ်ဝန်းကျင် အနေဖြင့် အထောက်အထား ပြုရသော အခြားသော ရောဂါ လက္ခဏာများနှင့် လည်း သက်ဆိုင်သော ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ မူးနောက်ခြင်း၊ ပါးစပ်နံ ခြင်း၊ ညှောင်းညာခြင်း၊ အကြောတင်းခြင်း၊ ဇာတ်ချုပ်ခြင်း၊ ရင်တု ခြင်း၊ ဆီးပူခြင်း၊ နီ၊ နည်း၊ များခြင်း စသော အခြံအရံ လက္ခဏာ များ ဖြစ်၏။ ထိုအခြံအရံ လက္ခဏာတို့သည် ပြင်းထန်လာက ရောဂါ တမျိုး အသွင်ပြင် ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကို ရောဂါ ဟူ၍ မမှတ်သင့်ချေ။

ဥပဒေ (ဆင့်ပွား) ရောဂါ ဟု မှတ်ယူသင့်၏။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ မှတ်တမ်း၌ ရောဂါကို အမည်မှန် ရေး၍ ဆင့်ပွား ရောဂါများရှိက ဥပဒေဝေါ် အနေဖြင့် ထပ်မံ ရေးသား မှတ်တမ်း၏။ ရောဂါကို ဦးစား ပေး၍ စစ်ဆေး၏။ လက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ မစစ်ရ ဟု ဆိုလိုသည်။

အချို့ ရောဂါ၌ တမျိုးပြီး တမျိုး မျိုးတူ အနေဖြင့် စုပေါင်းဖြစ် တတ်ကုန်၏။ ဥပမာ - သွေးတိုးရောဂါ၊ တဆင့် လေငန်းရောဂါ၊ နှလုံး ရောဂါ၊ တဆင့် ဆီးချိုရောဂါ၊ တဆင့် အောက်ပိုင်း အဆစ်တဖြစ်ရောင် ဖောသော ရောဂါ ဖြစ်လာတတ်ကုန်၏။ အကယ်၍ မျိုးတူ အနေဖြင့် ဖြစ်လာခဲ့သော် အဆင့်ဆင့် ရောဂါတို့ကို ရေးသား မှတ်ယူထားအပ် ၏။ မျိုးကွဲ အနေဖြင့်လည်း ရောဂါ စုပေါင်း ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဥပမာ- ဆီးချိုရောဂါ၊ သွေးအန်ရောဂါ၊ အစာအိမ် အချဉ်ပေါက်သော ရော ဂါ၊ တက်တတ်သော ရောဂါ စသည်တို့ ဖြစ်၏။ ယင်းကဲ့သို့ ဝမ်းမီး အလိုက် အုပ်စုကွဲပြီး ဖြစ်နေမှု အုပ်စုကဲ့သို့ အတိုင်း ရောဂါ အ မည်တို့ကို မှတ်ယူအပ်၏။

ကုစား လွယ်၊ ခက်၊ ပျော်လင့်ချက် မရှိ

မိမိ၏ မှတ်တမ်းတွင် ရောဂါတို့ကို ရေးသား ဖော်ထုတ်ထားရာ၌ အောက်ပါ အချက်တို့ကိုလည်း သတိပြု၍ ရေးသားအပ်၏။ အချို့ ရောဂါသည် ဝမ်းတွင်းပါ ဖြစ်၏။ ၎င်းကို 'သတဇ' ဟု ခေါ်၏။ မိ အက်မှ ပါသော ရောဂါကို 'မာတုဇ' ဟု ခေါ်သည်။ ဘ ဘက်မှ ပါ သော ရောဂါကို 'ပိတုဇ' ဟု ခေါ်သည်။ ကလေးများ အဘို့ အထူး သတိပြု၍ စစ်အပ်၏။ မိ အက်မှ ပါသော ရောဂါကို 'မာတြာ' ဟု ခေါ်သည်။ အချို့ ရောဂါကား ကုစားရ လွယ်၏။ ၎င်းကို 'သုဇ သာဓျ' ဟု ခေါ်၏။ အကျဉ်းချုပ် မှတ်လိုသော် မှတ်တမ်းတွင် (သု) ဟု ရေးရာ၏။ ကုစားရခက်သော ရောဂါလည်း ရှိ၏။ ၎င်းကို ကိစ္ဆာသာဓျ ဟု ခေါ်၏။ မှတ်တမ်းတွင် (ကိ) ဟု ရေးမည်။ ကုစား ၍ မရတော့သော (သက်သာရာ ရရုံမျှ သာ) ပြုလုပ် ပေးနိုင်သော ရောဂါလည်း ရှိသေး၏။ ၎င်းကို 'ယာယု' ဟု ခေါ်၏။ မှတ်တမ်း

၂၆၇

ဝိနောထောပညာ

တွင် (ယာ) ဟု ရေးသားထားသင့်၏။ လုံးဝ မျှော်လင့်ချက် မရှိသော ရောဂါလည်း ရှိသေး၏။ ၎င်းကို 'ဥပက္ခေယျ' ဟု ခေါ်၏။ မှတ်တမ်းတွင် (ဥ) ဟု ရေးသားထားသင့်၏။ ဤကဲ့သို့ အများဆိုင်သော ဗိဇ္ဇောနည်းကျကျဖြင့် မှတ်ယူထားအပ်သော ဆရာ အဘို့ဆရာလူနာ အဘို့ပါ မည်မျှ အကျိုး သက်ရောက်မည်ကို အကျယ်တဝင့် မဖော်ပြလိုတော့ပါ။ ထိုအကျိုးကို လက်တွေ့ လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် ခံစားရယူနိုင်ပါသည်။

အထူးသတိပြုရန် တချက်မှာ— 'ဥပက္ခေယျ' ခေါ်သော ရောဂါများကို ဆရာ လုပ်သူသည် လက်မခံသင့်ပေ။ အကယ်၍ မလုံသာ မရှောင်သာ၍ လက်ခံရပါမူ ကုစား၍ မရသော ရောဂါ ဖြစ်ကြောင်း မျှော်လင့်ချက် မရှိတော့ကြောင်းကို မည်သည့် အခါမှ ရောဂါသည်အား မပြောသင့်။ ရောဂါသည်၏ သက်ဆိုင်ရာကိုကား ပြောသင့်၏။ ရောဂါသည်ကိုကား မိမိ၌ ရှိသော ထက်မြက်ဆုံးသော ဆေးဝါးဖြင့် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစား၍ ကုသပေးပါမည် ဟု အားရှိစွာ ပြောသင့်ပေသည်။ ထိုသော စကားများကိုလည်း လှည့်စားသည့် အနေဖြင့် မပြောသင့်ပေ။ ဆရာလုပ်သူသည် မိမိ၏ အပြောအဆိုကြောင့်၎င်း၊ ဆေးဝါးကြောင့်၎င်း ရမ်းပြော ရမ်းကုသော အမှုကို မည်သည့် အခါမှ မပြုသင့်ချေ။ လွန်စွာ စည်းစောင်သင့်၏။ "ရေနစ်သောသူကို ဝါးကဲ့သို့ နှစ်" သကဲ့သို့ မဖြစ်သင့်ချေ။ ကုစား၍ မရသော ရောဂါလည်းဖြစ်၊ မိမိကိုလည်း နောက်ဆုံး အနေဖြင့် အပ်နှံသည့် အဖြစ်မျိုးသို့ ရောက်မှု အထက်ပော်ပြပါ ကျင့်သုံးနည်းတို့ကို ကျင့်သုံးလျက် အသေ သက်သာအောင် အသေ ပြောင့်အောင် ကူညီ ပေးမ ဆောင်ရွက်ကြကုန်ရာ၏။

ရောဂါ ဝေါဟာရများ

ဆေးပုံညာကို လိုက်စား သင်ယူကြကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်းတို့သည် ရောဂါ အမျိုးမျိုးတို့၏ အမည် ဝေါဟာရကို မှတ်သား

လေ့လာထားကြရန် မြန်မာ့အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးသိပ္ပံမှ 'ရောဂါ ဝေါဟာရများ' ဟူသော အမည်ဖြင့် သင်တန်းတို တရပ်ကို ဖော်ထုတ်သင်ကြားပြသထားပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ရောဂါ ဝေါဟာရကို သီးသန့် ဖော်ထုတ် သင်ကြားပေးခြင်းသည် ဆေးပညာကို ကိုင်တွယ်တတ် တည်ထောင်နေသော မိမိတို့ လက်ထက်မှ အထူးတရပ် အနေဖြင့် တီထွင် ဖော်ထုတ် ရောဂါ ဝေါဟာရများကို အမည် ပြုလုပ်ခြင်း မဟုတ်ချေ။

စင်စစ်မှာ ရှေးဟောင်း အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးကျမ်း အသီးသီးတို့၌ ပင် ရောဂါနှင့် ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရ အသွယ်သွယ်တို့ကို ပြည့်စုံ လုံလောက်စွာ ဖော်ထုတ်ထားခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သဖြင့် မိမိ လက်ထက်သို့ ရောက်သော အခါ၌ တောင် တီထွင် ဖော်ထုတ်ဘွယ်ရာ မလိုတော့ဘဲ ရှေးရှေးက သုံးခဲ့သော ရောဂါ ဝေါဟာရများကို သာ နေဝံတကျ ပြန်လည် ဖော်ထုတ်ပေးရန် သာ လိုလေသည်။

မှန်၏။ ခေတ်ဟောင်း ဆေးပညာ၌ ဆေးသုံးနှင့် အရပ်သုံး (အတတ်သုံး နှင့် အရပ်သုံး) ဟူ၍ အသုံး (၂) မျိုး ရှိရာ ခေတ်ဟောင်း ဆေးပညာ၌ အတတ်သုံး (ဆေးပညာ ဝေါဟာရဖြင့် ခေတ်ဝေါဟာရအပ်သော အမည်) နှင့် အရပ်သုံး (တိုင်းပြည်၊ အရပ်ဒေသ၊ လူမျိုး၊ ဘာသာ ဝေါဟာရ အလျောက် ခေတ်ဝေါဟာရသုံးစွဲအပ်သော အမည်) ဟူ၍ ၂-မျိုး ၂-စား ရှိခဲ့သည့်အတိုင်း ခေတ်သစ် ဆေးပညာ၌လည်း ဆေးသုံးနှင့် အရပ်သုံးဝေါဟာရများကို ကွဲပြား ခြားနားလျက် ယနေ့ မျက်မှောက်ခေတ်၌ အသုံးပြုနေကြသည်ကို တွေ့နိုင်လေသည်။ ခေတ်ဟောင်း ဆေးပညာ မူလအတိတ်သော အာသာမှာ သင်္သကရိုက်ဘာသာ ဖြစ်၍ ၎င်းဘာသာ ဝေါဟာရနှင့် ဆေးပညာ အရပ်ရပ်တို့ကို ပြုစု တည်ထောင်ထားကုန်ခဲ့သဖြင့် ရောဂါ ဝေါဟာရကို ဆေးသုံး အနေနှင့် ရွာဗွေသော် သင်္သကရိုက်ဘာသာဖြင့် သာ ရွာဗွေ ရေးသား သုံးစွဲကြရကုန်သည် သာ ဖြစ်၏။

အရပ်သုံးမှာမူ မိမိတို့ဘာသာ၊ မိမိတို့ တိုင်းပြည် လူမျိုး အလျောက် ခေင်္ဂါဝေင်္ဂါ သုံးစွဲချင်သလို အသုံးပြုနိုင်ကြသဖြင့် အရပ်သုံး အနေဖြင့်ကား လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကောင်း ကွဲပြား များပြားသလောက် မတူ ထူးခြား ကွဲပြားကြကုန်သည် သာ ဖြစ်၏။

ဤ၌ ဆေးသုံး နှင့် အရပ်သုံး (ဝါ) အတတ်သုံး နှင့် အရပ်သုံး ထူးခြားပုံကို အနည်းငယ် ဖော်ပြလိုပါသေးသည်။ အဖျားရောဂါကို မူလ ဆေးကျမ်းဟောင်းကြီးတို့၌ ဇရဟ ခေင်္ဂါ၏၊ မြန်မာလိုအဖျား ဟု ခေင်္ဂါ၏၊ မွန်လို၊ ရခိုင်လို၊ ကရင်လို၊ ကချင်လို၊ ရှမ်းလို စသည်ဖြင့် အသီးသီး အခေင်္ဂါဝေင်္ဂါ ခေါ်ကြ၏။ မိမိတို့ တိုင်းပြည် တခုတည်းမှာ ပင်လျှင် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ခေင်္ဂါဟုမျှားသည် နှင့် အမျှ ကွဲပြား ခြားနားကြကုန်သည် သာ ဖြစ်၏။ ကမ္ဘာတိုင်းပြည် အသီးသီးရှိ လူမျိုး အသီးသီးတို့၏ ခေင်္ဂါဟုအမျိုးမျိုးဖြင့် ခွဲယူခွဲသော် မည်မျှကွဲပြား ခြားနားကြမည်ကိုကား ဆိုနိုင်ဘွယ် မရှိအောင် ဖြစ်တော့၏။

ကျန်းမာရေး အတတ်ပညာသည် လူတမျိုး တိုင်းပြည် တခုနှင့် သာ သက်ဆိုင်သော အတတ်ပညာမျိုး မဟုတ်ချေ။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူသားမှန်သမျှ အားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အတတ်ပညာမျိုး ဖြစ်၏။ မိမိတို့ တိုင်းပြည်၌ စူးရှ ထက်မြက်သော ဥာဏ်ကြီးရှင် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျန်းမာရေး အတွက် နည်းနာနိဿယ အဖုံဖုံတို့ကို ကြံစည် တွေးဆ ဖော်ထုတ်ကြကုန် သကဲ့သို့ အခြားသော တိုင်းပြည် တို့၌လည်း အလားတူ ပင် ဖြစ်တော့၏။

ကျန်းမာရေးသည် တိုင်းပြည်တကာနှင့် သက်ဆိုင်သလို တိုင်းပြည် တကာ အတွင်းရှိ ကျန်းမာရေး အတွက် ဆေးပညာသည်လည်း တိုင်း ပြည်တကာနှင့် သက်ဆိုင်၏။ အချင်းချင်း နီးနှောလွယ်ရန် လိုအပ် ၏။ တိုင်းပြည်တခုမှ တိုင်းပြည်တခုသို့ စိတ်တိုင်းကျ သွားရောက် ကုသရန် လိုအပ်၏။ ယင်းသည် ပင်လျှင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဆေးပညာ သည် တိုင်းပြည်တကာ၌ အချင်းချင်း ရောစပ် တည်နေသည်ကို သိ နိုင်လေသည်။

ယင်းကဲ့သို့ ဆရာတစ်ပါးမှ ဆရာတစ်ပါးတို့တွင်၊ လူမျိုးရေး အရ အခြားသော ဆရာတစ်ပါးတွင်တွင်၊ တိုင်းပြည်တကာတွင်တွင်၊ ခက်ခဲသော ဧရာဝတီတို့ကို တိုးတက်သော ခေတ်မှီသည့် တိုင်းပြည်တိုင်း၌ တပ်ပြ နေကြသည် သာ ဖြစ်၏။ လဲလှယ်လဲလှယ်၍ ကဆုန်နေကြသည် သာ ဖြစ်၏။ ဗဟုသုတရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှုကား (၁၂) ဆေးဆရာများ ဖြစ်မှုကား ကုနည်း ကုဟန် အပြာပြာကို အခြားသော လူမျိုး၊ အခြားသော တိုင်းပြည်တို့၏ ယုဆချက်အမျိုးမျိုးဖြင့် နီးနှောလွယ်၍ မိမိ၏ အသိဉာဏ်ကို တိုးတက် ပြင်ပား ကြီးထွားလာရန် ဆင့်ပွား အားထုတ်ကြသည် သာ ဖြစ်၏။

ယင်းကဲ့သို့ ဆေးပညာနှင့် ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ အပြာပြာကို ခွာခွေပေးနှောက် တောင်ခွန်း အမျိုးမျိုးမှ ဟာကွက် မရှိအောင် ပြည့်တင်းလိုသော် အများသုံး အများဆိုင် ဘာသာ တရပ်ဖြင့် သုံးစွဲမှည့်ဝေ၍လျက် ကြည့်ရှုလေ့လာ မှတ်ယူကြရမည် သာ ဖြစ်လေရာ အနောက်တိုင်း ဆေးပညာရှင်တို့သည် ဧရာဝတီဟာရကို အများသုံး အနေဖြင့် တီထွင်ကြပြီးလျှင် အသုံးပြုနေခြင်း ဖြစ်သလို (၁၂) ဆရာ အသိ အနေဖြင့် သာ တီထွင်လျက် ဧရာဝတီဟာရကို ဧဝံဧဝံ အသုံးပြုကြသလို အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာရှင်တို့သည်လည်း အလားတူ ပင်လျှင် အများသုံး ဧဝံဧဝံဖြင့် 'မူ' တား၍ ဧဝံဧဝံ သုံးစွဲမှု ချီကြသည့်အတိုင်း အရှေ့တိုင်း ဆေးပညာ၏ အများသုံး ရှေးအကျဆုံး တိုးတက်ပေါက်ပွားရာ ဖြစ်သော အိန္ဒိယပြည်တွင်လည်း ဧရာဝတီဟာရကို ရှေးအာယုဗေဒ ဆေးကျမ်းများ အသုံး သယ်ကရိုက် ဘာသာဖြင့် သုံးစွဲနေကြသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်လေသည်။

အရှေ့တိုင်း နှင့် အနောက်တိုင်းသည် အဟောင်း နှင့် အသစ် ကွာခြားနေကြ၏။ အများသုံး ဘာသာချင်း ကွာခြားနေကြ၏။ ဤမျှသာ ထူးခြားမှု ရှိပေသည်။

ပေပ်ပြန့်သည့်အတိုင်း အများနှင့် ဝင်ဆန့်သော ဆေးပညာ တရပ်
အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိရုံ မကသေးပေ။ အမှန်စင်စစ်မှာ ဆေးကုသသော
ဆရာများအဘို့လည်း ဝေဒနာရှင်တို့ စောစက မတက်ကြခြင်း၊ ပြန်
လည် ဖြေရှင်းပြရန် တာဝန် နည်းသွားသည့် အပြင် ဝေဒနာရှင် အ
ဘို့လည်း မိမိ ရောဂါကို မိမိ မသိခြင်းကြောင့် စိတ်ဓာတ် ကျရှုံးမှု
နည်းပါးခြင်း အဖြစ်သို့လည်း ရောက်သွားနိုင်ပေသည်။ မှန်၏။ လူ
သား မှန်သမျှ သေရမည့် အရေးကို တွေးတော ကြောက်လန့်ကြ
ကုန်သည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ မိမိ၌ မည်ကဲ့သို့သော အလွန် ခက်ခဲသည့်
ရောဂါ ဝေဒနာများ ဖြစ်ပေါ်နေပြီ ဟု သိသွားခြင်းသည် ပင်လျှင်
စိတ်ဓာတ် များစွာ ကျရှုံးသွားနိုင်သည်။ အကျိုး မထူးတော့ပြီ ငါ
အတွက် ဆေးဝါး ဓာတ်စာ ဆရာခေါ် ကုသခြင်းကို ပင် မပြုကြနှင့်
တော့ ဟု ပင် ပြောဆိုလျက် ဆေးပြတ်၊ အစာ ပြတ်သည် အထိ ပြု
လုပ်ကြကုန်၏။ သာမညရောဂါ ဖြစ်ပါမူ ဝေဒနာရှင် သိသွားသော်
လွန်စွာ မထိခိုက်ငြားသော်လည်း လွန်စွာ ကုစားရခက်သော အဗျူဒ
ခေါ်သော ကင်ဆာရောဂါ စသည်တို့မှာမူကား ဝေဒနာရှင် အဘို့
များစွာ စိတ်ဓာတ် ထိခိုက်ကြသည်ကို မျက်ဝါး ထင်ထင် တွေ့မြင်
နိုင်ပေသည်။ တချို့ စိတ်ဓာတ် နှစ် ကြောက်ရွံ့ စိုးရိမ်မှု အားကြီး
သော သူတို့မှာမူ သွေးတိုးရောဂါ၊ နှလုံး ရောဂါ ရှိသည် ဟု အမှန်
ကို အမှန်အတိုင်း ပြောရုံနှင့် ပင် ညချင်း သွေးတိုးနှင့် နှလုံး အနေ
အထား မမှန် ဖောက်ပြန်လာခြင်း၊ ရောဂါ တိုးလာခြင်းကို တွေ့ရ
၏။ ထို့ကြောင့် ဆရာ အသိပြင့် ရောဂါ ဝေါဟာရကို သိအောင်
ပြုလုပ် ထားခြင်းသည် ဝေဒနာရှင် အဘို့လည်း များစွာ အကျိုး
သက်ရောက်နိုင်ပါသည်။

ဤမျှ သာ မကသေးချေ။ အချို့ ရောဂါ ဝေဒနာရှင် တို့သည်
မိမိ၏ ရောဂါ အမှန်ကို အများသိသွားရန် လွန်စွာ စိုးရိမ်ကြလျက်
ပုံးလွှမ်း ကာကွယ်ကြကုန်၏။ သွေးဆိုးသော ရောဂါ တခုကို ပင်
နမူနာထား၍ ထင်ရှားအောင် အထောက်အထားပြုပြီး ဆိုလိုပါသေး

သည်။ ဤသူသည် အများသိ အနေဖြင့် နှော့ရောက် ခိုသည်ဟု ဆို
လိုက်ခဲ့သော် ထိုဝေဒနာရှင် အဘို့ မည်ကဲ့သို့ ခံစားချက် ခံစားမှုမည်
ကို ကိယ်ချင်းစာသော အားဖြင့် သိနိုင်ပါသည်။ တချို့သော သူ
တို့သည် ကာလသားရောက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆီးရောဂါ
ဖြစ်ရာတွင် ဆီးရောဂါကိုကား ထုတ်ဖော် ပြောကြားခံသော်လည်း
ကာလသား ရောဂါကိုကား ဆရာမှ တပါး ထုတ်ဖော် ပြောကြား
ရန် တာဝန် လေးကြပေလိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့ အလားတူ ပင်လျှင် လျှို့
ဝှက်အပ်သော ရောဂါ များစွာ ခိုသည်ကိုလည်း သိရှိနိုင် ပေသည်။
ထို့ပြင် ဆရာသိ အဖြစ်ဖြင့် ရောဂါ ဝေါဟာရကို ပြုလုပ် မှတ်သား
ထားခြင်းသည် ဆေးပညာရှင် အချင်းချင်းလည်း ညှိနှိုင်း၍ ရ၏။
ဆေးပညာ အခြား တပါးနှင့် တိုက်ဆိုင်၍ ရ၏။ ဝေဒနာရှင်တို့ကို
လည်း စိတ်ဓာတ် မဆုတ်နှစ်စေ၊ သူတပါး မသိစေသည်ကိုလည်း
ကာကွယ်ပေးရာ ရောက်သဖြင့် များစွာ ဆေးပညာရပ်၌ ကျေးဇူး
ဥပကာရ များလှပေသည် ဟု ဆိုရမည်။

နိဂုံးချုပ် အနေဖြင့် ဖော်ပြလိုသည်မှာ မြန်မာ အာယုဗေဒ ဆေး
ပညာတွင် ဆေးအမျိုးပြင် ရောဂါအမျိုးမျိုးတို့ကို ကုသသည် မဟုတ်
ဘဲ ရောဂါ အမျိုးမျိုး တို့ကို ဆေးအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဒေါသ သုံးပါး
ပေးပေးတို့ကို ကြည့်၍ ကုသရလေသည်။

ထို့ကြောင့် နိဒါန်းကျမ်းလာ ရောဂါအမျိုးမျိုးတို့၏ အမည်
တို့ကို အပြားသရုပ် နှင့် တကွ သိရှိ နားလည်ထားရန် လိုအပ်ပေ
သည်။ ထိုရောဂါတို့၏ အမည် သရုပ်သည် အောက်ပါ အတိုင်းပင်
ဖြစ်၏။

၈၄ - အများရောဂါ

၁ - ဝါတိကဇရ	လေပျား	} ပြုထက် ၃ - မျိုး
၂ - ပိတ္တိကဇရ	သည်းခြေပျား	
၃ - ဝေယျိကဇရ	သလိပ်ပျား	

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၇၀

ဝိနောဆေးပညာ

၁ - ဝါတပိဋကဇရ	လေ နှင့် သည်းခြေ ရော	} ခွေးဝန်း ဖျား ၃ ပျိုး
၂ - ဝါတသေပိကဇရ	သော အဖျား လေ နှင့် သလိပ်ရောသော	
၃ - သေမှ ပိတ္တိကဇရ	အဖျား၊ သလိပ် နှင့် သည်းခြေရော	
၁ - သန္တီပါတဇရ	သော အဖျား	
၂ - အဘိဋ္ဌာသဇရ	လေ, သည်းခြေ, သလိပ် ၃ - ပျိုး ရောသော သန္တီပါတအဖျား တပျိုး၊ အဘိဋ္ဌာသ ဖျား ခေါသ ၃ - ပါး လေး ရောနှောနေသော (ဝါ) တုံး ဖြစ်သွားသော အဖျား။	

ဝိသမကဖျား ၅ - ပျိုး

၁ - သန္တတဇရ	မပြတ်ဖျားသော အဖျား (ဝါ) စွဲသော အဖျား။
၂ - သတတဇရ	နေ့စဉ် မှန်မှန်တက်သောအဖျား။
၃ - အညဇရ	ပြောင်းလဲ၍တက်သော အဖျား
၄ - တတိယကဇရ	၃ - ရက်တကြိမ် အဖျား (ဝါ) ရက်ချန် အဖျား။
၅ - စတုတ္ထကဇရ	၄ - ရက်တကြိမ် အဖျား (ဝါ) ၂ - ရက်ချန် အဖျား။

စာတုဇရ (စာတ်ဖျား ၇ - ပျိုး)

၁ - ရသဇရ	ရသရည်ဖျား။	၄ - ရတ္တဇရ	သွေးဖျား။
၂ - ပိသဇရ	အသားဖျား။	၅ - မေဓဇရ	အဆိဖျား။
၃ - အဋ္ဌိဇရ	အရိုးဖျား။	၆ - မဇ္ဇဇရ	ရိုးတွင်း ချဉ်ဆိဖျား။
၇ - သုက္ကဇရ	သုက်ဖျား		

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၇၁

ပလေပကဇရ ၂ - ပျိုး (သည်းခြေ နှင့် သလိပ်ကြောင့်
ဖြစ်သော အများ)

၁ - အာဂန္တုက ပလေပက ငန်းရေကမိုးအိုး အများ။

၂ - အာဝါသိက ပလေပက ချေးအေးပတ်အများ။ နာတာရှည်
အများ။

ကခြားသော အများ ရောဂါများ

ဝါတဗလာသကဇရ တငွေ ငွေများ (ဝါတ-လေး၊ ဗလာ
သက - သလိပ်)။

အန္တရကဇရ အရောင်ငန်းများ (ဝါ) တိုက်ပျံက်
များ။

ဂန္တီကဇရ ပလိပ်များ။

ကိဋ္ဌရတ္တဇရ သွေးကြိတ်ပိုးရှိသော အများ။

ပပ္ဖါသဝါယ အဆုတ်များ။

သသနကဇရ အဆုတ်အေးအေးပတ် အများ။

ဒဏ္ဍကဇရ တုတ်ကျေး အများ။

ကဏ္ဍမူလိကဇရ ပါးချိတ်ရောင် အများ။

အာဂန္တုကဇရ (၄) ပျိုး

၁ - သာပဇ ဇရ ကျိန်စာ စိမ်ရေ သင့်သော အများ
(ကျိန်စာသင့် အများ)

၂ - အတိစာရ ဇရ ပြွေးခံရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
အများ (ပြွေးအများ)

၃ - အာဝေသ ဇရ ပယောဂကွဲအများ။

၄ - တေဇရ အနာတရကြောင့် ဖြစ်သော အ
များ (အန္တရာယ်များ)

၂၇၂

ဝိဇ္ဇာဆေးပညာ

သာဓဉ္ဇနှင့် အသာဓဉ္ဇ အဖျားဖျား

၁ - လဟုဇရ	အဖျား ဖျားသော်လည်း ပေါ့
ပေါ့ပါးပါး ရှိသော အဖျား၊
(သာဓဉ္ဇ)
၂ - နိရာမဇရ	အစာ မကြေ အရိအခွဲ မရှိဘဲ
ဖျားသော အဖျား၊
၃ - ပကတိဇရ	ဖြစ်ရိုး ဖြစ်စဉ် မဟုတ်ဘဲ ပြန်ဘဲ
ဖြစ်သော အဖျား၊
၄ - ဗဟိဝေဂဇရ	အပဉ္စ အဖျားဟုန် ရှိသော
အဖျား၊
၎င်း ၄ - မျိုး တို့သည် (သာဓဉ္ဇ)
ကုစားရ လွယ်သော အဖျားတို့ဖြစ်
ကုန်၏။
၁ - ဂဓုဇရ	အဖျား ဖျားနေစဉ် အလွန် လေးလံ
ထိုင်းမှိုင်းသော အဖျားမျိုး၊
၂ - သာမဇရ	အစာမကြေ အရိအခွဲနှင့် တကွ ဖြစ်
သော အဖျား၊
၃ - ဝိကတိဇရ	ဖြစ်ရိုး ဖြစ်စဉ် မဟုတ်ဘဲ ဖောက်ပြန်
၍ ဖြစ်သော အဖျား၊
၄ - အန္တဝေဂဇရ	အတွင်း၌ အဖျားဟုန်ရှိသော အဖျား
၎င်း ၄ - မျိုးသည် (အသာဓဉ္ဇ)
ကုစား၍ မရကုန်။

ဝါဟအဖျား ၈ - မျိုး

၁ - ရတ္တဇဝါဟ	သွေးပွင့်စိတ်လောင်သော အဖျား၊
၂ - ပိတ္တဇဝါဟ	သည်းခြေပူ နှုတ်လောင်သော
အဖျား

အမြဲတေသင်တန်း၊ ဥပဒေသကျမ်း

၂၃၉

၃ - ဓတဇီဟ	အနာပေါက် အညွှန် ဝင်ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော အဖျား။
၄ - ပမ္မာဘိတာတဇီဟ	သေကွင်းနေရာသို့ ထိခိုက်သော အပူ
ကြောင့် ဖြစ်သော အဖျား။
၅ - တသိမာနီရောဓဇီဟ	ရေဇစ်ခြင်းကို အောင့်ထားခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သည့် အဖျား။
၆ - ဓာဇာက္ခယဇီဟ	ဓာတ် ၇ - ပါး ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်
ဖြစ်သည့် အပူဖျား။
၇ - မဇ္ဇဇီဟ	အရက် မူးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
အပူဖျား။
၈ - သတ္တဇီဟ	လက်နက် ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သော အပူဖျား။

မီးရပ်ဖျား ၄ - ပျိုး

၁ - ရတ္တဇရ	သွေး၌ ငုတ်သော အဖျား။
၂ - မိသဇရ	အသား၌ ငုတ်သော အဖျား။
၃ - အဋ္ဌိဇရ	အရိုး၌ ငုတ်သော အဖျား။
၄ - နာဠိဇရ	အကြော၌ ငုတ်သော အဖျား။

အတိသာရ - (ဝမ်းသက်ရောဂါ ၆ - ပျိုး)

၁ - ဝါတာတိသာရ	လေကြောင့် ဖြစ်သော ဝမ်းသက်
ရောဂါ။
၂ - ပိတ္တတိသာရ	သည်းခြေကြောင့် ဖြစ်သော ။
၃ - ကဖာတိသာရ	သလိပ်ကြောင့် ဖြစ်သော ။
၄ - သနီပိတာတိသာရ	သနီပိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ။
၅ - သောကာတိသာရ	မှိုင့်ဝှမ်းသောကြောင့် ။
၆ - အာမာတိသာရ	အစာမကြေကျက်မှုကြောင့် ။

၂၇၄

ဗိန္ဓောစောပညာ

(ပဝါဟိက - ပိတ်ဝမ်းရောဂါ ၄ - ပျိုး)

၁ - ဝါတပဝါဟိက	လေကြောင့်ဖြစ်သော ပိတ်ဝမ်းရောဂါ။	
၂ - ပိတ္တပဝါဟိက	သည်းခြေကြောင့်	။
၃ - ကဖပဝါဟိက	သလိပ်ကြောင့်	။
၄ - ရတ္တပဝါဟိက	သွေးကြောင့်	။

ဂဟဏီ (ဝမ်းကိုက်၍ - ပျိုး)

၁ - ဝါတဂဟဏီ	လေကြောင့်ဖြစ်သော ဝမ်းကိုက်ရောဂါ။	
၂ - ပိတ္တဂဟဏီ	သည်းခြေကြောင့်	။
၃ - ကဖဂဟဏီ	သလိပ်ကြောင့်	။
၄ - သန္တုပဝါတဂဟဏီ	သန္တုပဝါတကြောင့်	။
၅ - ဆဋ္ဌိယန္တာဂဟဏီ	အထက်အိုးမှ ယှဉ်း၍ ကျသော ရေပေါက်ကြောင့် ဖြစ်သော အောက်အိုး၏ အသံကဲ့သို့ အသံရှိသော ဝမ်းကိုက်။	
သံဂဟဏီ	ဝမ်းအောင်းသွက် ရောဂါ။	

အတိသာရ, ဂဟဏီ, သံဂဟဏီ အထူးကား

၁ - အတိသာရ	ကြာရှည်စွာ သက်ခြင်း (မကိုက်ပနာ)
၂ - ဂဟဏီ	တစ်စိတ်နှင့် ခဏခဏ သက်ခြင်း (ကိုက်နာ)
၃ - သံဂဟဏီ	အောင်း၍ စုပေါင်းသက်ခြင်း၊ (ကိုက်, နာ, သက်ခါနီးပိုကိုက်)
ဝိသုဗိက	ကာလဝမ်း ရောဂါ။

ဓာတ်ပြုစေသင်တန်း၊ ဥပစေသကျမ်း

၂၃၅

ရတ္တပိတ္တ - (သွေးလျှံသွေးကျရောက်)

၁ - ဥဗ္ဗ္ဗင်္ဂါမိရတ္တပိတ်	သွေးလျှံ နာ။
၂ - အခေါက်မိရတ္တပိတ်	သွေးကျနာ။
၃ - ဥတယဂါမိရတ္တပိတ်	သွေးလျှံ သွေးကျနာ။
၄ - နာသာရတ္တပိတ်	နာခေါက် သွေးလျှံ နာ။
၅ - အက္ခိ	မျက်စိသွေးယိုနာ။
၆ - ဓန္တ	သွေးသွေးယိုနာ။
၇ - ပဿာဝရတ္တပိတ်	ကျင်ချောင်း သွေးယိုကျနာ။
၈ - ဝဇ္ဇမဂ္ဂ	စင်္ဂါဝ သွေးယိုကျနာ။
၉ - ကဏ္ဍ	နားသွေးယိုကျနာ။
၁၀ - လောမကုပ	မွေးညှင်းပေါက်မှ သွေးယိုကျနာ။

အရိသ (မြင်းသရိုက် ၆ - ပျိုး)

၁ - ဝါတဇအရိသ	လေကြောင့် မြစ်သော မြင်းသရိုက်။
၂ - ပိတ္တဇအရိသ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကပဇအရိသ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သန္တပိတဇအရိသ	သန္တပိတ်ကြောင့် ။
၅ - သဟဇအရိသ	ဝမ်းတွင်းပါအလိုအလျောက် မြစ်သော ။
၆ - ရတ္တဇအရိသ	သွေးကြောင့် ။

အဓိဏ္ဏ (အစာမကြေ ၄ - ပျိုး)

၁ - အာမာဇိဏ္ဏ	မနုဿဇိဏ္ဏ၊ ဝမ်းမီးနဲ့ ရောက်။
၂ - ဝိဒ္ဓဇိဏ္ဏ	တိက္ခဏဇိဏ္ဏ၊ ဝမ်းမီးလွန် ရောက်။
၃ - ဝိဋ္ဌဇိဏ္ဏ	လေကြောင့် အပူမီးလွန် ရောက်။
၄ - ရသသေသာဇိဏ္ဏ	မကြေကျက်သော ရသရည်ကြောင့် ဝမ်းမီးပျက်နာ။

၂၇၆

မှီနှောဆေးပညာ

၁ - အနုအဇိတ္တ	အစာမကြေသော ရောဂါ
၂ - ရသအဇိတ္တ	ရသရည် မကြေကျက်သော ရောဂါ။
၃ - ရတ္တအဇိတ္တ	သွေး မကြေကျက်သော ရောဂါ။

အပ္ပိလပိတ္တ (သည်းခြေ အချဉ်ရည်ပြန် ရောဂါ)

၁ - ဥဒ္ဓံဂါမိအပ္ပိလပိတ္တ	အစာအိမ် အချဉ်ပေါက် အန်သော ရောဂါ။
၂ - အဝေဂါမိအပ္ပိလပိတ္တ	အစာအိမ် အချဉ်ပေါက် ပျက်သော ရောဂါ။
ကိမိရောဂါ	သန်းပိုးနာ။
ဝစ္စမဂ္ဂကိမိ	တုတ်ပိုးတိုးသော ရောဂါ။

ဆဋ္ဌံ (ပျို့အန်) ရောဂါ

၁ - ဝါတဇဆဋ္ဌိ	လေကြောင့် ပျို့အန်သောရောဂါ။
၂ - ပိတ္တဇဆဋ္ဌိ	သည်းခြေကြောင့်
၃ - ကမဇဆဋ္ဌိ	သလိပ်ကြောင့်
၄ - သနီပါတဇဆဋ္ဌိ	သနီပါတ်ကြောင့်
၅ - အဟဇယဆဋ္ဌိ	မနပ်မရှိ ဘွယ်ရာကြောင့်
၆ - ပါကဆဋ္ဌိ	ရိုင်းစိပ်းသက် ပိုးများခြင်းကြောင့်။
၇ - ဂစ္ဆာသယဆဋ္ဌိ	ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းကြောင့်

ပဏ္ဍရောဂါ (ဝါသင့်နာ) ရောဂါ

၁ - ဝါတဇပဏ္ဍ	လေကြောင့် ဖြစ်သော ဝါသင့်နာ
(သွေးအားနည်း)
၂ - ပိတ္တဇပဏ္ဍ	သည်းခြေကြောင့်
၃ - ကမဇပဏ္ဍ	သလိပ်ကြောင့်
၄ - သနီပါတဇပဏ္ဍ	သနီပါတ်ကြောင့်
၅ - မတ္တိကာအက္ခပဏ္ဍ	မြေညက် (မြေမှုန့်) ဝားခြင်း
ကြောင့်

စာပြုစေတင်တန်း၊ ဥပစေသကျမ်း

၂၂၂

၁ - ကာမလာ	ကိုယ်ရေဝါ ရောဂါ၊
၂ - ကုမ္ဘကာမလာ	ကိုယ်ရေဝါပုတ် (ဗိုက်ရောင်ပေ)
၃ - ဟလီမက	ကိုယ်ရေစိမ်းပုတ်၊

ယေဇရာဂါ (ဓာတ်အားကုန်ခန်းနာ)

၁ - ယက္ခဗမာ	တံဘီ (တနည်း) မြစ်ခြောက်နာ (ဆာယက္ခဗမာ ဟူ၍ လည်း ခေါ်၏)
-------------	--

ယေဇရာဂါအပြား ၄ - ပျိုး

၁ - ဝါတဓယ	လေကြောင့်မြစ်သော ယေရုနာ၊
၂ - ပိတ္တဓယ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကမဓယ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သန္တုပါတဓယ	သန္တုပါတ်ကြောင့် ။
၅ - ဥရက္ခတဓယ	ရင်ဘတ် ကိရိက်ခြင်းကြောင့်

ယေဇရာဂါ (တနည်း ၆ - ပျိုး)

၁ - ဗျာဝါယဓယ	လွန်စွာ မေထုန်ပိုင်းခြင်းကြောင့် ယေရုနာ၊
၂ - သောကဓယ	စိုးရိမ်ပူပန်မှု များခြင်းကြောင့် ။
၃ - ဇရာဓယ	ကရွယ်မဆောက်မီ အိုခြင်းကြောင့်
၄ - ကစ္ဆန္ဒမဂ္ဂဓယ	ခရီးလွန်စွာ သွားခြင်းကြောင့် ။
၅ - ဗျာယာမဓယ	လွန်စွာ အပင်ပန်း ခံမှုကြောင့် ။
၆ - ဝဏဓယ	အနာပေါက်ခြင်းကြောင့် ။
၇ - ဇရာဓယ	မျှားခြင်းကြောင့် ။

၂၇၈

ဝိနောစေးပညာ

သောသ (မြစ်ခြောက်နာ)

၁ - ကာယသောသ	တကိုယ်လုံးခြောက်သော အနာ၊
၂ - အင်္ဂမာသောသ	ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း ခြောက်သော အနာ၊

အင်္ဂမာသောသအပြား ၁၀ - ပျိုး

၁ - ယကနသောသ	အသံမြစ်ခြောက်နာ၊
၂ - ဗာဟုသောသ	လက်မောင်း ။
၃ - ဟဒယသောသ	နှလုံး ။
၄ - ဥရုသောသ	ပေါင် ။
၅ - ပလိဟသောသ	သရက်ရွက် ။
၆ - ဝက္ကသောသ	ကျောက်ကပ် ။ (၁၇) အညို
၇ - လိင်္ဂသောသ	လိင် ။
၈ - နာဠိသောသ	အကြော ။
၉ - အဋ္ဌိသောသ	အဖိုး ။
၁၀ - သဗ္ဗင်္ဂုဗ္ဗလ	အထွေထွေ အားနည်း၍ တကိုယ်လုံးခြောက်သော အနာ၊

ကာသ (ချောင်းဆိုး ၁၀ - ပျိုး)

၁ - ဝါတဇ ကာသ	လေကြောင့်မြစ်သော ချောင်းဆိုး၊
၂ - ပိတ္တဇ ကာသ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကဖဇ ကာသ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - ဥရက္ခဇ ကာသ	ရင်တတ်ဖက်သင့် ချောင်းဆိုး၊
၅ - ခယကာသ	မြစ်ခြောက်ရောဂါ အဆုတ်နာကြောင့်၊

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၇၉

၆ - တိဗ္ဗကာသ	ထက်သန် ပြင်းထန်သောချောင်း၊
၇ - ဂမ္ဘီရကာသ	ချောင်းနက် ချောင်းကြီး၊
၈ - ပုဏ္ဏကာသ	ချောင်းဆိုးတောင်း (ကြာရှည် ချောင်းဆိုး)၊
၉ - သာရဗိယကာသ	ဆောင်းဦးချောင်း (နှာစေးချောင်း ဆိုး)၊
၁၀ - အာဂန္တုကာသ	အချိုက်အဘန့် ချောင်းဆိုး၊
၁၁ - ကုက္ကုဋ္ဌကာသ	ကြက်ညှာ ချောင်းဆိုး၊

သာသဓရာဂါ (ပန်းနာဓရာဂါ)

၁ - ဥစ္စံသာသ	အထက်သို့ မော့၍ အသက် ၅၇၇ စကောင် ပြင်သော ပန်းနာ၊
၂ - တပသာသ (တပ)	ပူးဖိုက်စေသော ပန်းနာ၊
၃ - မဟာ သာသ	ပန်းနာကြီး၊
၄ - သိန္ဓုသာသ	အဟုန်ပြတ်၍ အသက် ၅၇၇ မရအောင် ပြင်သော ပန်းနာ၊
၅ - ခုဒ္ဒသာသ	ပန်းနာငယ်၊

ဟိက္ခာ (ကြို့ထိုးနာ)

၁ - အနုဟိက္ခာ	အစာကြောင့်ထိုးသော ကြို့၊
၂ - ယမက ဟိက္ခာ	အစုံ အစုံ ထိုးသောကြို့ (အဆင့် ဆင့် ကြို့ထိုး)၊
၃ - ခုဒ္ဒဟိက္ခာ	ကြို့အလေး (အဟုန်ငယ်)
၄ - မဟာ ဟိက္ခာ	ကြို့ကြီး၊
၅ - ဂမ္ဘီရဟိက္ခာ	ကြို့နက် (ခက်ခိုင်းသောကြို့)၊

သရဇော (အသံဝင် - ပျက်နာ)

၁ - ဝါတဇ သရဇော	လေကြောင့် အသံဝင် အသံပျက်နာ
၂ - ပိတ္တဇ သရဇော	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကဖဇ သရဇော	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သဒ္ဓါပါတဇ သရဇော	သဒ္ဓါပါတ်ကြောင့် ။
၅ - မေဒဇ သရဇော	အသိကြောင့် ။
၆ - ယေဇ သရဇော	ယေရုပ်ရောဂါ အဆုတ်နာကြောင့် အသံဝင် အသံပျက်နာ။

အရုဇိ - နှုတ်မမြိန် ရောဂါ

၁ - ဝါတဇအရုဇိ	လေကြောင့်ဖြစ်သော နှုတ်မမြိန် ရောဂါ။
၂ - ပိတ္တဇအရုဇိ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကဖဇအရုဇိ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သဒ္ဓါပါတဇ အရုဇိ	သဒ္ဓါပါတ်ကြောင့် ။
၅ - အာဂန္တုဏ အရုဇိ	အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ။

တသိဏ - ရေငတ်နာ

၁ - ဝါတဇတသိဏ	လေကြောင့် ဖြစ်သော ရေငတ်နာ။
၂ - ပိတ္တဇတသိဏ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကဖဇတသိဏ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - ခုတိဇတသိဏ	တရံတရာ ထိခိုက် ရှန သွေးထွက် သံ ယိုကြောင့် ဖြစ်သော ရေငတ်နာ။
၅ - အာပဇတသိဏ	အစာ မကြေခြမ်းကြောင့် ဖြစ်သော ရေငတ်နာ။
၆ - ယေဇတသိဏ	မြစ်ခြောက် ရောဂါ အဆုတ် နာကြောင့် ။
၇ - အနုဇတသိဏ	အစာပူလောင်ကြောင့် ။

ကမြို့တေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၈၁

မုစ္ဆာ - တွေဝေ မေ့မျောနာ

၁ - ဝါတမုစ္ဆာ	လေကြောင့် ပြစ်သော မေ့မျောနာ၊
၂ - ပိတ္တမုစ္ဆာ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကပဇ်မုစ္ဆာ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သနီပာတမုစ္ဆာ	သနီပာတ်ကြောင့် ။
၅ - မဇ္ဇမုစ္ဆာ	အရက်မူးခြင်းကြောင့် ။
၆ - ဝိသမုစ္ဆာ	အဆိပ်သင့်ခြင်းကြောင့် ။
၇ - ရတ္တမုစ္ဆာ	သွေးကြောင့် ။

မဒါကျွယ် - အရက်မူးနာ (မဒစ္စယ - မာဝေ)

၁ - ပါနစ္စယ	အရက်မူးရောဂါ
၂ - ပရမဒစ္စယ	လွန်စွာ မူးယစ်သော ရောဂါ၊
၃ - ပါနာဇိတ္တ	အရက် သောက်ခြင်းကြောင့် အစာ မကြေ၊
၄ - ပါနဝိတ္တမ	အရက်သောက်ခြင်းကြောင့် ချာချာ လည်စောင် မူးသော ရောဂါ၊ (အ ရက် သောက်ခြင်းကြောင့် ကြာမြင့် လာသောအခါ သွေးပူ သည်းခြေပူ တို့သည် တကိုယ်လုံး ပျံ့နှံ့ပြီး ပူ လောင်သော ရောဂါ)

ဒါဟ - ပူလောင်သော ရောဂါ

၁ - မဇ္ဇဒါဟ	အရက်ပူ ရောဂါ၊
၂ - ရတ္တဒါဟ	သွေးပူ ရောဂါ၊
၃ - ပိတ္တဒါဟ	သည်းခြေပူ၊
၄ - သတ္တဇာတဒါဟ	ထိခိုက် ရှန့် ကိုယ်ပူနာ၊
၅ - ဓာတုက္ခယဒါဟ	ဓာတ် ကုန်ခန်းသော ကိုယ်ပူနာ၊

၂၈၂

ဝိနောကေးပညာ

- ၆ - တော ခါဟ အနာ ပေါက်ခြင်းကြောင့် ကိုယ်
ပူနာ၊
- ၇ - မဗ္ဗာဘိသာတော ခါဟ သေကွင်းရှာန နှလုံး၊ ဦးခေါင်း၊ ဆီး
ပေါင်း ထိခိုက် ရှန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သော အပူနာ၊
- ၈ - တသိကာနိရောဓော ခါဟ ရေငတ်ခြင်းကို ချုပ်တည်း တားမြစ်
ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ပူနာ။

ဥပ္ပာဒ - အရူး ရောဂါ

- ၁ - ဝါတဥပ္ပာဒ လေရူး၊
- ၂ - ပိတ္တဥပ္ပာဒ သည်းခြေရူး၊
- ၃ - ကဖဇ ဥပ္ပာဒ သလိပ်ရူး၊
- ၄ - သန္တိပါတဇ ဥပ္ပာဒ သန္တိပါတ်ရူး၊
- ၅ - ဝိသဇ ဥပ္ပာဒ အဆိပ်ရူး၊
- ၆ - မာနသရက္ခဇ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
အရူး။

မှတ်ချက်။ ။ နိဗ္ဗာန်ကျမ်းကြီးများတွင် ပယောဂနှင့် ဆိုင်ရာ အရူး
ရောဂါ (၈) မျိုးကို ဖော်ပြထားကြသည်။

အပမာရ - ဝက်ရူးရောဂါ ၅ - မျိုး

- ၁ - ဝါတာ ပမာရ လေကြောင့် ဖြစ်သော ဝက်ရူး၊
- ၂ - ပိတ္တာ ပမာရ သည်းခြေကြောင့် ။
- ၃ - ကဖာ ပမာရ သလိပ်ကြောင့် ။
- ၄ - သန္တိပါတာ ပမာရ လက္ခဏာ ၃ - ပါး ရော၍ ။
- ၅ - ကုက္ကုဒ္ဓာ ပမာရ ကြက်ရူး။

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေကျမ်း

၂၈၃

ဝါတဗျာဓိ - လေရောဂါ

- ၁ - အက္ခေပကဝါတ ဗျာဓိ လက်ခြေတို့ လှုပ်ရှားမှုကို စွန့်ပစ်
တတ်သော လေရောဂါ။
- ၂ - ခလ္လဝါတ ဗျာဓိ မြင်းခေါင်း၊ ပေါင်၊ လက်၊ ခြေတို့၌
နာကျင်သော လေရောဂါ။
- ၃ - အဋ္ဌိလာဝါတဗျာဓိ ချက် အောက်ပိုင်း၌ အခိုင်အခဲ ဖြစ်
၍ ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်တို့ကို ပိတ်ဆို့
တတ်သော လေကျောက်ခဲ။
- ၄ - အဓမ္မာနဝါတ ဗျာဓိ လေဖျဉ်း လေပွရောင် ရောဂါ။
- ၅ - ပစ္စုဗ္ဗိလဝါတ ဗျာဓိ ဆီး ဓာတ်ချုပ် လေထိုးအောင့်
ရောဂါ။
- ၆ - အဒ္ဓိတဝါတ ဗျာဓိ ပါးစသည် ၌ ဖောင်းသော လေ
ရောဂါ။
- ၇ - ဂိဓုသိဝါတ ဗျာဓိ လိင်၊ တင်ပါး၊ ဝစွမဂ်၊ နှာခေါင်း၊
ခြေတို့၌ ထိုး အောင့်သော လေ
ရောဂါ။
- ၈ - ကောဠုသိသဝါတဗျာဓိ စူးခေါင်းရောင်သော လေရောဂါ။
- ၉ - ဝိဿဓိ ။ လက်မောင်းကိုက်သော လေရောဂါ။
- ၁၀ - ခဉ္စ ။ အကြောများ သွားလာ ပျက်၍ ခွင်
သော လေ။
- ၁၁ - ပရုံ ။ ဆွဲသောလေ။
- ၁၂ - မုဂ ။ ပြောဆိုခြင်း သတ္တိကို ပျက်ဆီးသော
လေ။
- ၁၃ - ကလာယခဉ္စ ။ အကြောဆွဲ လေရောဂါ။
- ၁၄ - အပဗာဟုက ။ လက်မောင်းကိုက် လေရောဂါ။
- ၁၅ - ဟနုဂ္ဂဟ ။ မေးခိုင်လော လေရောဂါ။

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၈၄

မိနွှာဆေးပညာ

၁၆ - ပက္ခာသောတ	။	} တပိုင်း၊ တဝက်၊ တခြမ်း ဖြစ်သော လေရောဂါ။
၁၇ - ပက္ခာသောတ	။	
၁၈ - သွက္ခပါဒ	။	
၁၉ - အပတန္တက	။	လေးကိုင်းကဲ့သို့ ညွတ်ကွေး စေတတ် သောလေ
၂၀ - ဇီဝာထမ္မ	။	လျှာခိုင်သော လေ။
၂၁ - ဗာဟုယာမ	။	ကော့လန် ကုန်းသော လေ။
၂၂ - အန္တရာယာမ	။	လေ ခါးကုန်း။
၂၃ - ဝဏာယာမ	။	အနာကြောင့် သိမ်သွားသော လေ။

လေပျိုး ၈၀ - အကျယ် သရုပ်

၁ - အက္ခေပက	ဆင်ဦးစီးလေ (တပြိမ်းပြိပ် ချွေတိုး သည်)။
၂ - ဟနုတ္ထမ္မ	မေးခိုင်သော လေ (မေးခိုင်သည်)။
၃ - ဥရုတ္တမ္မ	ပေါင်တောင့်သော လေ (ပေါင် တောင့်)။
၄ - သီရောဂ္ဂဟ	ဦးခေါင်း ခိုင်သော လေ (ခေါင်း လှည့်ပရ)။
၅ - ဗာဟိရာယာမ	နောက်လန်သော လေ (ရင်ကော့ နေသည်)။
၆ - အဗ္ဘန္တရာယာမ	ရှေ့ကုန်းသော လေ (ခါးကုန်း လေ)။
၇ - ပဏာသုလ	ဘေးထိုးသော လေ (ဘေးထိုး အောင်)။
၈ - ကဒ္ဒိဂ္ဂဟ	ခါးကိုင်းသော လေ (ခါးနာ၊ ခါး အောင်ပူ)။
၉ - ခဏ္ဍာပတနက	ခုတ်လျှီသကဲ့သို့ တောင့်တင်း လဲကျ သော လေ။

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၈၅

၁၀ - သတ္တိ	ပေါင်းစုသော ခွင်သော လေ (သွားစဉ် ဆန့်ငင်ဆန့်ငင် ဖြစ်သည်)
၁၁ - ဇီဝာထမ္မ ဇီဝာဂ္ဂဟ	လျှာခိုင်သော လေ၊
၁၂ - အဒ္ဓိတ	ပါး ရှုံး စောင်းသော လေ၊
၁၃ - ပက္ခာဃာတ	တခြမ်းသေသော လေ (သုက္က ၂၁ ပါ ၈ - လေဖြတ်သော ရောဂါ)
၁၄ - ကောဠသီသ	ဒူးကြီးသော လေ (မြေခွေးခေါင်းကဲ့သို့)
၁၅ - မညာထမ္မ	ဇက်ကြော တောင့်တင်းသော လေ (အိုးလွှဲသော လေ)
၁၆ - ပနံ	ဆူးသော လေ၊
၁၇ - ကလယဓဉ္စ	အကြောဆွဲသော လေ (ထောင့်ကျိုးသွားသော လေ)
၁၈ - တူဏီ	မျှားထိုး လေ (အောက်သို့ ထိုးအောင့်သည်)
၁၉ - ပတိတူဏီ (ပရတူဏီ)	မျှားပြန်ထိုး လေ (အထက်သို့ ထိုးအောင့်သည်)
၂၀ - ဓဉ္စ	ခွင်သော လေ၊
၂၁ - ပါဒဟဿ	ခြေကျင်သော လေ၊
၂၂ - ဂိဒ္ဓသီ	●အောက်ပိုင်း တောင့်တင်း ကိုက်ခဲသော လေ၊
၂၃ - ဝိဿာဓီ	လက်ချောင်း မလှုပ်နိုင်သောလေ၊
၂၄ - အပဗာဟုက	လက်မောင်း ကိုက်သော လေ၊
၂၅ - အပတန္တက	မိန်းမော ဧတေဝေလျက် လဲကျစေသော လေ၊
၂၆ - ဝဏာယာမ	အနာကြောင့် သိမ်သော လေ၊
၂၇ - ဝါတကံဋက	ခြေမျက်သော လေ၊

၂၈၆

မိနောဆေးပညာ

၂၈ - အပတာနက	လေးကဲ့သို့ ကျေးလျက် မိန်းမမာ တောဝေ လဲကျစေသော လေး၊
၂၉ - အင်္ဂတော	ကိုယ်အင်္ဂါ ခွဲစိတ် ချိုးဖြတ် တတ် သော လေး၊
၃၀ - အင်္ဂသောသ	ကိုယ်အင်္ဂါ ခြောက်ခန်းသော လေး၊
၃၁ - မိမိက	နှာသံပါသော လေး၊
၃၂ - ဂဠု	မပြီမပြင် အသံဝင်သော (မပြီမသ- ဘဲသံပမာ)၊
၃၃ - ယစ္စိလာ	ထိုးတောင့်ခြင်း နှင့် ယှဉ်သောလေး ကျောက်ခဲကြီး၊
၃၄ - အဠိလာ(ဝါတဠိလာ)	လေးကျောက်ခဲ၊
၃၅ - ဝါမနတ္တ	ပုက္ကသော လေး၊
၃၆ - ကုဗ္ဗတ္တ (ခုဒ္ဒ)	ကုန်းသော လေး၊
၃၇ - အင်္ဂသုလ	ကိုယ်အင်္ဂါ ကိုက်ခဲ ထိုးကျင်သော လေး၊
၃၈ - သင်္ကောစ	ကိုယ်အင်္ဂါ တွန့်ရှုံ့သော လေး၊
၃၉ - သဗ္ဗ	တောင့်တင်းသော လေး၊
၄၀ - သုက္ကတာ	ညှိုးနွမ်း ခြောက်သွေ့သော လေး၊
၄၁ - အင်္ဂဘင်္ဂ	ကိုယ်လက် နာကျင်သော လေး၊
၄၂ - အင်္ဂဝိဗ္ဗံသ	အစိတ်အပိုင်း ထုသော လေး၊
၄၃ - ဝဇ္ဇဂ္ဂဟ	ဓာတ်ချုပ်သော လေး၊
၄၄ - ဗဒ္ဓဝဇ္ဇတာ	စမြင်းခံသော လေး၊
၄၅ - မူကတ္တ (မူဂတ္တ)	အ - သော လေး၊
၄၆ - အတိဇမ္ဘ	အလွန် သန့်စင်သော လေး၊
၄၇ - အတိဉ္ဇဂ္ဂာရ	အလွန် အနံ့သောလေး၊
၄၈ - အန္တကုဇန	အူတွင်း မြည်သော လေး၊
၄၉ - ဝါတပ္ပဝတ္တိ	လေတည်သော လေး၊
၅၀ - ဖုရက	ရောင်ယမ်းသော လေး၊

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၈၇

၅၀ - သိရာပုရဏ	အကြောတွင်း ဝင်သော လေ (အကြောကြီး)။
၅၁ - ကမ္မဝါယု	တုန်လှုပ်သော လေ။
၅၂ - ကိသ (ကာသျှ)	ကြုံလှ ဖိန်ကပ်သော လေ။
၅၃ - သာမတာ	ညီစေသော လေ။
၅၄ - ပလာပ	ပတောက် ပရစ် (ဂဇယောင် ဂတမ်း ပြောသောလေ)။
၅၅ - ခိပ္ပမုတ္တတာ	ဆီးမြှန်သော လေ။
၅၆ - နိဗ္ဗါနာသ	အိပ်မပျော်သော လေ။
၅၇ - သေဇနာသ	ချွေးမြောက်သော လေ။
၅၈ - ဗုဗ္ဗလတ္တ	အားနည်းသော လေ။
၆၀ - အင်္ဂပိဋ္ဌာ	ကိုယ်အင်္ဂါ ကိုက်မဲသော လေ။
၆၁ - ဗလက္ခယ	အားကုန်သော လေ။
၆၂ - သုက္ကာတိပ္ပဝတ္တိ	သုက်လွတ် မြှန်သော လေ။
၆၃ - သုက္က (ကိသ)	သုက်ကုန်ခန်းသော လေ။
၆၄ - သုက္ကနာသ	သုက်ပျက်သော လေ။
၆၅ - အနဝတ္တိတစိတ္တတာ	စိတ်မငြိမ်သော လေ။
၆၆ - ကာဠိန	ခက်မာ တောင့်တင်းသော လေ။
၆၇ - ဝိရသာဏတာ	အရသာပျက်သော လေ။
၆၈ - ကသာယဝက္ကတာ	ခံတွင်းဖန်သော လေ။
၆၉ - အဗ္ဗမာန	အစာဟောင်းဖိပ် နာကျင် တင်းထောင်သော လေ။
၇၀ - ပစ္စာမောန	အစာဆစ်အိမ် နာကျင် တင်းထောင်သော လေ။
၇၁ - သိတတာ	အေးသော လေ။
၇၂ - ဧရာမဟဿ	ကြက်သီးထသော လေ။
၇၃ - ဘိရုတာ	ကြောက်သော လေ။
၇၄ - တောဒ	အပ်နှံ ဆွသကဲ့သို့သော လေ။

၂၈၈

မိန္ဒောဆေးပညာ

၇၅ - ကဏ္ဍ	ယားသော လေ၊
၇၆ - ရသညာတာ	အရသာ မသိသော လေ၊
၇၇ - သဒ္ဓါညာတာ	အသံမကြားသော လေ၊
၇၈ - ပညပ္ပတ္တိ	အက္ခေအထိ မသိသော လေ၊
၇၉ - ဂန္ဓညာတာ	အနံ့ မသိသော လေ၊
၈၀ - ဝိသက္ခယ	မျက်စိမမြင်သော လေ၊

ပေါင်း လေမျိုး ၈၀ - ပြီး၏။

ဝါတရတ္ထ - (ဝါတရက် - ပါဒရက်) ဧရာဂါ

၁ - စိတာဓိကဝါတရတ္ထ	လေလွန်သော ပါဒရက် ဧရာဂါ (အလွန် ကိုက်ခဲ နာကျင်၏)
၂ - ပိတ္တာဓိက	သည်းခြေ လွန်သော ပါဒရက် ဧရာဂါ (ပုလောင်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏)
၃ - ကဖာဓိက	သလိပ် လွန်သော ပါဒရက်ဧရာဂါ (လေးလံခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏)
၄ - ရတ္တာဓိက	သွေးလွန်သော ပါဒရက်ဧရာဂါ (ခြေထောက် ၂ - ဘက် အလွန် နီရောင်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏)
၅ - ဩဒေါသာဓိက	ဒေါသ ၃ - ပါးကြောင့် ဖြစ်သော ပါဒရက်ဧရာဂါ (ဒေါသ ၃ - ပါး လက္ခဏာ ထင်၏)
၆ - ဗို့ဒေါသာဓိက	ဒေါသ ၂ - ပါးကြောင့် ဖြစ်သော ပါဒရက်ဧရာဂါ (ဒေါသ ၂ - ပါး လက္ခဏာ ထင်၏)
၇ - သမ္ပိသောထ	အဆစ်ရောင်၊

တဖြူတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၈၉

အာမဝါတ - အဆစ်ရောင်ကိုက်နာ

- ၁ - ဝါတခီကအာမဝါတ လေလွန်သော အာမဝါတ ရောဂါ
(အလွန် ကိုက်ခဲ နာကျင်ခြင်း)
၂ - ပိတ္တခီကအာမဝါတ သည်းခြေ လွန်သော အာမဝါတ
ရောဂါ
(အလွန် ပူလောင်ခြင်း)
၃ - ကဖခီကအာမဝါတ သလိပ်လွန်သော အဆစ်ရောင်
ရောဂါ
(အဝတ်စိုပြင့် ပုံးလွမ်းသကဲ့သို့ ထင်
ခြင်း၊ လေးလံခြင်း)
၄ - သန္နိပါတာခီကအာမဝါတ သန္နိပါတ် လွန်ကဲသော အဆစ်
ရောင်ရောဂါ
(ဒေါသ ၃ - ပါး လက္ခဏာ အား
လုံး ရောနှော၍ ဖြစ်ခြင်း)
၅ - သန္နိသုလ အဆစ်ကိုက်။

သုလ - ထိုးအောင့် ကိုက်ခဲသော ရောဂါ

- ၁ - ဝါတသုလ လေထိုး အောင့် နာကျင်ခြင်း။
၂ - ပိတ္တသုလ သည်းခြေကြောင့် ထိုးအောင့် နာ
ကျင်ခြင်း။
၃ - ကဖသုလ သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - ဝါတပိတ္တသုလ လေ၊ သည်းခြေကြောင့် ။
၅ - ဝါတကဖသုလ လေ၊ သလိပ်ကြောင့် ။
၆ - ပိတ္တကဖသုလ သည်းခြေ၊ သလိပ်ကြောင့် ။
၇ - သန္နိပါတသုလ သန္နိပါတ်ကြောင့် ။
၈ - အာမသုလ အစာမကြေခြင်းကြောင့် ။

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၉၀

မိနောဆေးပညာ

သူလရောဂါ အထူး ၃ - မျိုး

၁ - ဇရုဂ္ဂတိသူလ	အစာမကြေလျှင် ထိုးအောင့်နာကျင်ခြင်း၊
၂ - ပရိကာမသူလ	အစာကြေပြီးနောက် ထိုးအောင့်နာကျင်ခြင်း၊
၃ - အနုဖြူသူလ	အစာ ကြေသည် ဖြစ်စေ၊ မကြေသည် ဖြစ်စေ အမြဲ ထိုးအောင့်တတ်ပြီးလျှင် ကုစားသော်လည်းမပျောက်နိုင်သော ဝမ်းအောင့်ရောဂါ၊
ဥပဂါဝတ္ထ	လေချုပ်ရောဂါ၊

ဂူဗ္ဗ - ဂူလုံးရောဂါ

၁ - ဝါတဂူဗ္ဗ	လေတဂူ - လေလုံး၊
၂ - ပိတ္တဂူဗ္ဗ	ပိတ္တဂူ - သည်းခြေလုံး၊
၃ - ကဖဂူဗ္ဗ	ကဖဂူ - သလိပ်လုံး၊
၄ - သန္တိပါတဂူဗ္ဗ	သန္တိပါတဂူ - သန္တိပါတလုံး၊
၅ - ရတ္တဂူဗ္ဗ	သွေးတဂူ - သွေးလုံး၊

ဟဒယ - နှလုံးရောဂါ

၁ - ဟဒယဗုဗ္ဗလ	နှလုံး အားနည်းသော ရောဂါ၊
၂ - ဟဒယသောတ	နှလုံးရောင်သော ရောဂါ၊
၃ - ဘမ	မှူးဝေသော ရောဂါ၊
၄ - ဟဒယကမ္မ	နှလုံးတုန်၊
၅ - ဟဒယဗွေသ	နှလုံးမသန့်၊
၆ - ဟဒယသောသ	နှလုံးခြောက်၊
၇ - ဟဒယအသုစိ	နှလုံးမစင်ကြယ်၊
၈ - ဟဒယမေဓ	နှလုံးအဆီတိုး၊

မာမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၉၀

ပုတ္တကိစ္စ - ဆီးအောင့်ရောဂါ

၁ - ဝါတမုတ္တကိစ္စ	လေကြောင့် ဆီးအောင့် ရောဂါ
၂ - ပိတ္တမုတ္တကိစ္စ	သည်းခြေကြောင့်
၃ - ကမမုတ္တကိစ္စ	သလိပ်
၄ - သန္တုပိတမုတ္တကိစ္စ	သန္တုပိတ်
၅ - အသွရိမုတ္တကိစ္စ	ကျောက်တည်ခြင်းကြောင့် (ကျင်ငယ် နှစ်ပြာ ကျင့်ဆင်း၏)
၆ - မလဝိသတမုတ္တကိစ္စ	ကျင်ကြီးအောင့်ခြင်းကြောင့် (ဆီး ကိပ်တင် ကျင်ကြီးနဲ့ ရ၏)
၇ - သလ္လမုတ္တကိစ္စ	ထိခိုက် ချွန်ခြင်းကြောင့် (ဆီးအိမ် ခြောင့်စူးဝင်ခြင်း၊ တစ်တရာ အနာ တရ ပြင်ခြင်း၊ ကျင်သွား လမ်း၌ အသစ် အကြေးပိတ်ဆို့ခြင်း)
၈ - သုတ္တမုတ္တကိစ္စ	သုက်ကြောင့် (သုက်ယိုစီး ပိတ်ဆို့ သဖြင့် ကျင်ငယ် သွားရာ၌ လှန်စွာ နာကျင်ခြင်း)

ပုတ္တယာတ - ဆီးချုပ် ၁၃ - ပျိုး

၁ - ဝါတကုဏ္ဍလိက	လေနားရွောင်း	ပုတ္တယာတ်
၂ - အင်္ဂါလာ	လေကျောက်မဲ	။
၃ - ဝါတဝတ္ထိ	ဆီးအိမ် လေဆို့	။
၄ - ပုတ္တဘတိတ	ကျင်ငယ်ဟောင်း	။
၅ - ပုတ္တဇဋ္ဌရ	ကျပ်ဝမ်း	။
၆ - ပုတ္တောဿဂ	ကျပ်ညစ်	။
၇ - ပုတ္တက္ခယ	ကျပ်ခန်း	။
၈ - ပုတ္တဂန္ထိ	ကျပ်ဖု	။
၉ - ပုတ္တသုက္က	ကျပ်သုက်ရည်ရော	။

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၉၂

မိန့်ခွာဆေးပညာ

၁၀ - မုတ္တသား	ကျပ်ကွက်ကျန် ဆီးအနယ်ထိုင် ။
၁၁ - ဥကုတ်တ	ကျပ်လေပူ ။
၁၂ - မလင်္ဂီတ	မာတ်ပျပ် ။
၁၃ - ဝတ္ထိကုတ္တလ	ဆီးဆိပ် နားရွောင်းကျ ။

ပမေဟ - စူလာသဓရာ ကျပ်ပြောသော ရောဂါ

၁ - ဇလပမေဟ	ရေနှင့် တူသော ဆီး
၂ - ဣကျ (ဥစ္ဆ) ပမေဟ	ကြံရည် အနံ့အဆင်းနှင့်တူသောဆီး၊
၃ - သန္တပမေဟ	အနယ်ထိုင်သော ဆီး
၄ - သုရာပမေဟ	အရက်ဆီး၊
၅ - သုက္ကပမေဟ	သုက်ဆီး၊
၆ - ပိဋ ပမေဟ	ဆန်မှုန့်ရောင်ဆီး၊
၇ - ဓာလ ။	အစွဲဆီး၊
၈ - သဓန ။	ဆီးဓန (တဖြည်းဖြည်းယို) ရပ် ရပ် သွားခြင်း၊
၉ - ဝါလု ။	သဲဆီး၊
၁၀ - သိတ ။	ဆီးအေး၊

အောက်ပါ ၆ - မျိုးတို့သည် သလိပ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

၁ - မဉ္ဇိဋ္ဌ ။	ဆီးမောင်း၊
၂ - ဟလိဋ္ဌ ။	နုနွင်းရောင်ဆီး၊
၃ - နီလာ ။	ဆီးပြာ၊
၄ - ကာဠာ ။	ဆီးနက်၊
၅ - ခါရာ ။	ဆပ်ပြာဆီး၊
၆ - ရတ္တ ။	သွေးဆီး၊

စာပြုစေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၈၃

အောက်ပါ ၅ - မျိုးတို့သည် သည်းခြေကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

၁ - မဇ္ဇာ	။	ချဉ်ဆီ ဆီး၊
၂ - ဝသာ	။	ဆီကြည်ရောင်ဆီး၊
၃ - ဟတ္ထိ	။	ဆင်ဆီး၊
၄ - မဓုပဓမဟ		ပျားရည်ဆီး (ဆီးချို)
၅ - ပမေဟပိဋိကာ		ဆီးချို အနာပေါက်နာ၊

အောက်ပါ - ၃ မျိုးတို့သည် လေကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

၁ - သောမဇ္ဈောဂါ	ဆီးလွန်နာ၊
၂ - မေဓေါဓယ	အဆီတိုးရောဂါ၊
၃ - ဒုဗ္ဗလ	အားနည်းကြုံလို့၊

ဥဒရ - ဝမ်းပိုက်ရောဂါ

၁ - ဝါတောဒရ	လေကြောင့်ဖြစ်သော ဝမ်းပိုက်ရောဂါ
၂ - ပိတ္တောဒရ	သည်းခြေကြောင့် ။
၃ - ကမ္ပောဒရ	သလိပ်ကြောင့် ။
၄ - သန္တိပါတောဒရ	သန္တိပါတ်ကြောင့် ။
၅ - ဗဒ္ဓေါဒရ	ဝမ်းချုပ် မြင်းခံ ။
၆ - ပလီဟောဒရ	အဖျဉ်းရောင် ။
၇ - ဝတောဒရ	ထိခိုက်ရနာ ။
၈ - ဒကောဒရ	ရေဖျဉ်း ။
	(ဇလောဒရ) နည်းတူ၊

သယထု, သောထ ကိုယ်ရောင် ရောဂါ

၁ - ကာယသောထ	ကိုယ်ရောင်,
၂ - ဝက္ကသောထ	ကျောက်ကပ်ရောင်,
၃ - ပါဒသောထ	ခြေထောက်ရောင်,

၂၉၄

ဝိနောထေးပညာ

၄ - ဥဒရသောထ	ပိုက်ရောင်၊
၅ - ဇလိသောထ	ခူးခေါင်းရောင်၊
၆ - ခတသောထ	ထိခိုက် ရှုနခြင်းကြောင့် ရောင်။
၇ - ဇာကသောထ	ခြေသလုံးရောင်။

ကုရက္ကက - မုတ်ရောင်

၁ - ဝါတကုရက္ကက	လေမုတ်ရောင် (နာကျင်ခြင်း ဝှိုခါ)၊
၂ - ပိတ္တကုရက္ကက	ထည်းခြေ (ပူခါ)၊
၃ - ကမကုရက္ကက	သလိပ် (ယားခါ)၊
၄ - ရတ္တကုရက္ကက	သွေး (အဖု အမဲ ကလေးများ ပေါက်ခါ)၊
၅ - မေဇကုရက္ကက	အစိ (သလိပ် နှင့် လက္ခဏာ တူ ခါ၊ ထန်းသီးနှင့်တူပြီးလျှင် နှေးသံ ခါ)၊
၆ - မုတ္တကုရက္ကက	သီး (ကပ္ပယ် အိပ်ကို ပိနှိပ်လိုက် လျှင် ရပ်ဆိုင်းပြီး ကျင်ငယ်ကျခါ)၊
၇ - အန္တရပထကုရက္ကက	အူကျခြင်း (နှိပ်ကြည့်သော် နာ ပြီးလျှင် အသံမြည်ခါ)၊
သိပဓ	ဆင်ခြေထောက် ရောင်၊
အာမသောထ	အနာစိမ်း၊
ပစ္စမာနသောထ	မုည့်ဝါနီး အနာရောင်၊
ပဏ္ဍသောထ	မုည့်သော အနာရောင်၊

အာဂန္တက အနာ အမြား

၁ - ဆိန္ဒဝက	ထိခိုက်ရှုန၍ ပြတ်သွားသော အနာ၊
၂ - တိန္ဒဝက	ကွဲသွားသော အနာ၊
၃ - ခတဝက	ရှသော အနာ၊
၄ - ဝိဗ္ဗဝက	ပေါက်သော အနာ (မြား၊ လှံ သေည် ထိ၍)၊

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၉၅

- ၅ - ပိန္နီတဝဏ ကြေသွားသော အနာ၊
 ၆ - ဃတဝဏ(ဃံဠ) ပျန်းပဲ့သော အနာ၊

အက္ခဝဏ - အရိုးကျိုး အဆစ်ပြုတ်

- ၁ - ဥပ္ပိဋ္ဌဝဏ အရိုး အဆစ်ထပ်၊
 ၂ - ဝိလိဋ္ဌဝဏ အရိုး အဆစ် ကွာ၊
 ၃ - ဝိဝတ္တိတဝဏ အရိုး အဆစ် လှဲ၊
 ၄ - တိရိယဂတဝဏ အရိုး ပီလာကုန်လန်နာ၊
 ၅ - ခိတ္တဝဏ အရိုး အဆစ် ပွတ်တိုက်နာ၊
 ၆ - အဝေပတဝဏ အရိုး အောက်သို့ ကျနာ၊
 နာဠိဝဏ အကြောလိုက် သက်တန်နာ။

အဂန္ဓရ - ဂရင်ဂျီနာ

- ၁ - သဟပေါနက အဂန္ဓရ အဂန္ဓိ ဆန်ကပ်စိတ် ကဲ့သို့ အနာ
 ပေါက် များသောအနာ၊
 ၂ - ဩဠဂီဝ ။ ကုလားအုပ် လည်ပင်း ကဲ့သို့ ရှည်
 လျားကော့ထောင်သော ဂရင်ဂျီနာ၊
 ၃ - ပရိဿဝီ ။ အရိယိုသော ဂရင်ဂျီနာ၊
 ၄ - သမ္ပူလာဝတ္တက ။ ခရုဆင်းရစ် နှင့် တူသော သွေး
 ပြည် အကျများသော၊
 ၅ - ဥမ္မဂ္ဂ ။ အပေါက်တို့မှ လမ်းလွဲပြီး ကျပ်
 ကြီး ကျင်ငယ်များ ဆင်းရဲသော
 လမ်းလွဲ ဂရင်ဂျီနာ။
 ဂလကဏ္ဍ တွတ်မြင်းနာ (လည်ပင်းကြီးနာ)။

ဂန္ဓိ - မြင်းဖု အခြောက်နာ

- ၁ - ဝါတာဂန္ဓိ လေမြင်းဖု၊
 ၂ - ပိတ္တ သည်းခြေ မြင်းဖု၊

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၉၆

ဗိဇ္ဇာဆေးပညာ

၃ - ကဗ	သလိပ် မြင်းဖု၊
၄ - ရတ္တကန္တ	သွေး မြင်းဖု၊
၅ - အာဂန္တုကကန္တ	အနိုက်အတန့် မြင်းဖု
၆ - မေဒကန္တ	အဆီ မြင်းဖု၊

အဗျဉ္ဇ - မြင်းဖုအစုံနာ

၁ - စိုရဗျဉ္ဇ	၂ - လုံးပြိုင်သော အဖု၊	
၂ - အဗျဉ္ဇ	ဆင့်ကဲ မြင်းဖု၊	
၃ - ကဗ အဗျဉ္ဇ	သလိပ်။	။
၄ - တဓ	အရေပြား။	။
၅ - အဋ္ဌိ	အရိုး။	။
၆ - ဝန္တ	သွား။	။
၇ - မဇ္ဇ	ချဉ်ဆီ။	။
၈ - နာဋိ	အကြော။	။
၉ - မံသ	အသား။	။
၁၀ - ရတ္တ	သွေး။	။
၁ - အဋ္ဌိအဗျဉ္ဇ	အရိုးမြင်းဖုနာ။	} ဝါတအဗျဉ္ဇ ကြောင့်ဖြစ်သော စောဂါ။
၂ - ဝန္တ	သွား။	
၃ - နာဋိ	အကြော။	
၄ - တရုဏဋ္ဌိ	အရိုးငယ်။	
၅ - သောတြိက အဗျဉ္ဇ	စာအို။	
၆ - နာဋိကာဝရဏ	အကြောဆိုး။	
သိရာအဗျဉ္ဇ	အကြောမကြီး (ပိတ္တ သည်းခြေ ကြောင့်)။	။

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၉၇

သိလေသ အဗ္ဗုဒ္ဓ (သလိပ်ကြောင့်)

၁ - လသိက အဗ္ဗုဒ္ဓ	အချဲ့ရည်ကျ မြင်းဖုနာ၊
၂ - ပေသျှာ ။	ကျင်ငယ်၊ ။
၃ - အဋ္ဌိမဇ္ဇ ။	ရိုးတင်းချဉ်ဆီ၊ ။
၄ - မေဒ ။	အဆီ၊ ။
၅ - ရတ္တ ။	သွေး၊ ။
၆ - မံသ ။	အသား၊ ။

ဂဏ္ဍမာလာ အပြား ၁၂ - ပျိုး

၁ - ဂဏ္ဍမာလာ	ကျပ်ပတီး အစိမ်းနာ၊
၂ - အပမိ	ကျပ်ပတီး အမှည့်နာ၊
၃ - ဟန္တုဂဏ္ဍမာလာ	မေးရိုးတွင်ပေါက်သော ကျပ်ပတီးနာ၊
၄ - ကက္ခဂဏ္ဍမာလာ	ခါးဆစ်တွင် ။
၅ - အက္ခဂဏ္ဍမာလာ	ညှပ်ရိုးတွင် ။
၆ - ဗာဟုသန္တိဂဏ္ဍမာလာ	လက်မောင်းအဆက်တွင် ။
၇ - မညာနာဠိ ။	ဇက်ကြော ။
၈ - ဂလ ။	လည်ပင်း ။
၉ - ဝဠုန ။	ပေါင်ချွန် ။
၁၀ - ခတဇ ။	ဒက်ကြောင့်မြစ်သော ။
၁၁ - ဖိရုဇ ။	ကာလသားရောဂါကြောင့် ။
၁၂ - ခယဇ ။	အဆုတ်ရောဂါကြောင့် ။

ဝိဇ္ဇာမိ - သက်တန်နာ

၁ - ဝတ္ထိဝိဇ္ဇာမိ	ဆီးအိမ်၌ ပြစ်သော သက်တန်နာ၊
၂ - ဝဏ္ဏဝိဇ္ဇာမိ	ကျောက်ကပ် ၂ - ခု၌ ။
၃ - ဂူထဝိဇ္ဇာမိ	မေ့၌ ။

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၂၉၈

မိနွှောဆေးပညာ

၄ - ကိလောမ	ဝိဇ္ဇမိ	အဖျဉ်း (သရက်ရွက်) သက်တန့်နာ၊	
၅ - ကုဇ္ဈိ	။	ဝမ်းတွင်း၌	။
၆ - နာဘိ	။	ချက်၌	။
၇ - ဟဇယ	။	နှလုံး၌	။
၈ - ပလိဟ	။	အဆတ်၌	။
၉ - ယကန	။	အသိ၌	။
၁၀ - ဝဉ္ဇန	။	ပေါင်ချိန်တွင်း၌	။

၎င်းတို့သည် အန္တဝိဇ္ဇမိ အတွင်း သက်တန့်နာ ပြင်ကုန်၏။

ကုဋ္ဌ နှုနာရောဂါ အပြား

၁ - ကပါလ	ကုဋ္ဌ	အနုဋ္ဌာန်၊	
၂ - ဥဒ္ဓမ္မရ	။	အနုသမ္ပန္န၊	
၃ - သိတမဏ္ဍလ	။	အနုကုက္ကုဖြူ၊	
၄ - ကာကဏ	။	အနုချင်းရွေး၊	
၅ - အစ္စဇိဝှာ	။	အနုဝံလျှာ (ခပ်ဝါရောင်)	
၆ - ပုဏ္ဏဝိက	။	အနုပန်းကွက်၊	
၇ - ဒဗ္ဗု	။	အနုပွေး၊	
၈ - ဟတ္ထိဓမ္မ	။	အနုဆင်သားရေ၊	
၉ - ကိဋိတ	။	အနုပိုးခဲ၊	
၁၀ - ဓမ္မဓလ	။	အနုရေကွဲ၊	
၁၁ - ပါမာကုဋ္ဌ	။	အနုနှင်းခွ၊	
၁၂ - ဝိစစိက	။	အနုဝံနာ၊	
၁၃ - ကစ္ဆု	။	ဝဲနာကြီး၊	
၁၄ - ဝိပဒိကာ	။	အနုပါရရက်၊	
၁၅ - သိဇ္ဇမ	။	အနုပွဲ၊	
၁၆ - သတာရ	။	အနုအိုင်းကျ၊	
၁၇ - အလသ	။	အနုရေတွန့်	

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၂၉၉

၁၈ - ကေကုဋ္ဌ ။ အနုငါးကြေးခွံ၊
၁၉ - သီဟကုဋ္ဌ ။ ခရုသင်း၊

ဥပစံသ - ကာလသား ရောဂါ

၁ - ဥဒ္ဓ အင်ပျဉ်နာ၊
၂ - သီဟပတ္တ လေပြဋ္ဌာန်းပြီး ဖြစ်သော အင်
 ပျဉ်နာ၊
၃ - ကောဋ္ဌ သည်းခြေ - သလိပ် ပြဋ္ဌာန်း၊
၄ - ဥက္ကောဋ္ဌ အမြဲဖြစ်နေသော အင်ပျဉ်နာ၊
 ဝိသိပ္ပ ရေယုန်နာ၊
 ဝိပောဋ္ဌ မီးလျှံနာ၊

မသုရိကာ - ကျောက်ရောဂါ

၁ - ဗြဟ္မတီ (မဟာ) မသုရိကာ ကျောက်ကြီးရောဂါ၊
၂ - လသု (လဟု) ။ ရေကျောက်၊
၃ - ရောမန္တိကာ ။ ဝက်သက်၊

ခုဒ္ဒရောဂ - အနာယော်

၁ - စိပ္ပ ခုနာရောဂါ၊
၂ - ကုနခ သည်းခြေ၊ လက်သည်း ပုပ်သော
 အနာ၊
၃ - ဣန္ဒလုတ္တ မွေးကျွတ်၊ ဆံကျွတ်နာ၊
၄ - အရံသိက ဒက်နာ၊
၅ - ပလိတ ဆံမြူရောဂါ၊
၆ - မုခဒ္ဓသိက ဝက်ခြံ၊
၇ - ပရမ နိကဏ္ဍ ကြာဆူး၊
၈ - မသက မှိုကြီး၊
၉ - တိလကာလက မှိုသေး၊

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၃၀၀

ဝိနောအေးယဉာ

၁၀ - နိရုဋ္ဌ ယကာသ	ကျွမ်းသွား လိပ်သေနာ၊
၁၁ - ဂုဏ်သန္တရဋ္ဌ	စေတီကျဉ်းနာ၊
၁၂ - အဏုကောသ ကဏ္ဍ	ဂျုတ်နာ၊
၁၃ - ဂုဏ်တံသ	တင်ထွက်နာ (စေတီလျောနာ)၊

ပုဓဇ္ဈောဂါ - ခံတွင်းဇ္ဈောဂါ

၁ - ဒန္တ ဇ္ဈောဂ	သွားနာ၊
၂ - ဩဋ္ဌ ဇ္ဈောဂ	နှုတ်ခမ်းနာ၊
၃ - ဒန္တမူလ ။	သွားရင်းနာ၊
၄ - တာလု ။	အာစောက်နာ၊
၅ - ဇိဝှာ ။	လျှာနာ၊
၆ - ကဏ္ဍ ။	လည်ချောင်းနာ၊
၇ - သပ္ပဿရ ။	ခံတွင်းအနံ့ ပြန့်သော အနာ
(မာဓဝနိဝါဒိ)
၈ - သိတာဒ ဇ္ဈောဂ	သွားဖုံးနာ၊
၉ - ဒန္တဖျူရ ။	သွားအရင်းနာ၊
၁၀ - ဒန္တဝေဋ္ဌ ။	သွားရင်း ပြည်ယိုနာ၊
၁၁ - သောသိရက ။	သွားရေယိုစီးနာ၊
၁၂ - မဟာသောသိရ ။	သွားလှုပ် အာခေါင် ပေါက်ကွဲနာ၊
၁၃ - ယရိဒရက ။	သွားရင်း ကြေကျနာ၊
၁၄ - ကိမိဒန္တ ။	သွားပိုး
၁၅ - ဘဉ္စနကဒန္တ ။	သွားကျိုး၊
၁၆ - ဒန္တဟဿ ။	သွားကျဉ်း၊
၁၇ - ဒန္တသက္ကရာ ။	သွားချေးတက်၍ သဲထနာ၊
၁၈ - ဒန္တကပါလိက ။	သွားအိုးခြမ်းကွဲနာ၊
၁၉ - ဒန္တသာဝ ။	သွားမဲနာ၊
၂၀ - ဒန္တဝိဇ္ဇမိ ။	သွားရင်း သက်တန်နာ၊
၂၁ - ဇိဝှာကဏ ။	လျှာဆူးပေါက်၊

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၃၀၁

၂၂ - ဥပဇိဇာ	■	လျှာတပ်၊
၂၃ - တာလုသောသ	■	အာခေါင်ခြောက်၊
၂၄ - တာလုပါက	■	အာခေါင် အဖုပေါက်၊

ကဏ္ဍ ထောင်

၁ - ကဏ္ဍလူလ	နားကိုက်နာ၊
၂ - ကဏ္ဍနာဓ	သံခံကြား၊ နားအူ၊
၃ - ကဏ္ဍဓမ္မိရ	နားပတ်၊
၄ - ကဏ္ဍကွေ့	နားသိတ်၊
၅ - ကဏ္ဍသာဝ	နားပြည်ယို၊
၆ - ကဏ္ဍပုတိ	နားပုပ်နာ၊
၇ - ကဏ္ဍကဏ္ဍ	နားယားနာပေါက်၊
၈ - ကဏ္ဍဂုထ	နားချေးဝင်နာ၊
၉ - ကဏ္ဍမတိနာယ	နားပိုးဝင်နာ၊
၁၀ - ကဏ္ဍကိမိ	နားပိုးနာ၊
၁၁ - ကဏ္ဍပဝိဋ္ဌပဋ္ဌာန်	နားပိုးဝင်နာ၊
၁၂ - ကဏ္ဍဝိဇ္ဇာ	နားသက်တန်နာ၊
၁၃ - ကဏ္ဍပါက	နားအနာပျက်နာ၊
၁၄ - ကဏ္ဍအဗျာဒ	နားမြင်းပျက်နာ၊

နာသရောင် - နာခေါင်းရောင်

၁ - အပိနသ	နာခေါင်းပိတ်ရောင်၊
၂ - နာသာဗန္ဓ	။
၃ - နာသပုတိ	နာခေါင်းပုတ်၊
၄ - နာသပါက	နာခေါင်းကွဲ၊
၅ - နာသာယုယရတ္တ	နာခေါင်းဆွေးပြည်ယို၊
၆ - ဝေထု	နာချေး၊
၇ - တံသထု	နာခေါင်းပိတ်၊

၃၀၂

မိနွှာဆေးပညာ

၈ - နာသာဒိတ္တ	နာခေါင်းပူ၊
၉ - နာသာသာဝ	နာခေါင်းရည်ယို၊
၁၀ - အာမပိနသ	ထိပ်ခတ်နာ အစို၊
၁၁ - ယက္ခပိနသ	ထိပ်ခတ်နာ အခြောက်၊
၁၂ - ပတိသာယ	နာစေး (နာရည်ယို)၊

နေတ္ထရာဂ - မျက်စိရောဂါ

၁ - အက္ခိဇ္ဈလ	မျက်စိအားနည်း၊
၂ - အက္ခိယောထ	မျက်စိရောင်၊
၃ - ရက္ခောဒ္ဓန္တိ	ညအခါ မမြင် (ကြွက်မျက်စိ ရောဂါ)၊
၄ - နေတ္တကဏ္ဍက	မျက်စိကြာဆူး၊
၅ - ရက္ခန္တိ	မျက်စိနီ၊
၆ - သုက္ကာမ	မျက်သားတက်၊
၇ - ရက္ခမ	မျက်သားနီတက်၊
၈ - ကာစိန္ဒူ	တိမ်စွဲ၊
၉ - လိင်္ဂနာသ	မျက်စိကွယ်၊
၁၀ - အဘိဿန္တ	ရေတိမ်၊
၁၁ - တိမိရရောဂ	မျက်စိဖုံး၊
၁၂ - ဒိဋ္ဌိမဏ္ဍလ	သုဗေဒိမ်၊

သိရောရောဂ - ဦးခေါင်း ရောဂါ

၁ - သိရောသုလ	ဦးခေါင်းထိုး
၂ - ဣန္ဒလတ္တ	ခေါင်းပြောင်၊
၃ - အဒ္ဓဘော	ခေါင်းတခြမ်း တစိတ်ကိုက်၊
၄ - ပလိတ	ဆံဖြူ၊
၅ - ကေသပါသ	ဆံပင်ကျတ်၊

အမြူတေဆင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၃၀၃

ပဒရဇရာဂ - ပီးရပ် ရောဂါ

၁ - သေတပဒရ	ပီးရပ်ဖြူဆင်းခြင်း၊
၂ - ကကပဒရ	ပီးရပ်ညိုရောင် ဆင်းခြင်း၊
၃ - ပဒရဗန္ဓ	ပီးရပ်သွေးချုပ်၊
၄ - အဓောရတ္တပိတ်	ပီးရပ်သွေးသွန်း၊
၅ - သေတမဏ္ဍလ	ပီးရပ်ဖြူကွက်၊
၆ - ပဒရဇောကလ္လ	ပီးရပ်သွေးမသန့်၊
၇ - ကကမဏ္ဍလ	ပီးရပ်မဲကွက်၊
၈ - ရတ္တသောထ	သွေးပေါ၊
၉ - ပဒရ ရတ္တစယ	ပီးရပ်သွေးတိုး၊
၁၀ - ပဒရ ဥဋ္ဌာဂါမိရတ္တပိတ်	ပီးရပ်သွေးလျှံ သွေးအနံ့၊

ယောနိ ရောဂါ

၁ - ဥဒါဝတ္တ ယောနိ	ယောနိ	မြှုပ်ထွက်နာ၊
၂ - ဝဉ္ဇာ	။	မြှုပ်နာ၊
၃ - ဝိပလ္လိတ	။	အမြဲ ထိုးကျင်နာ၊
၄ - ဝါတလာ	။	လေလွန်နာ၊
၅ - ပရိပိတ	။	ထိုးကျင်နာ၊
၆ - လောဟိတက္ခယ။	။	သွေးခင်းနာ၊
၇ - ဝါမိနီ	။	သုက်ယိုနာ၊
၈ - ပသံသိနီ	။	လေလွန်နာ၊
၉ - ပုတ္တဋ္ဌနီ	။	ကိုယ်ဝန်ပျက်နာ၊
၁၀ - ပိတ္တလာ	။	သည်းခြေလွန်နာ၊
၁၁ - တစ္စာနန္ဒ	။	ကာမဂုဏ်လွန်နာ၊
၁၂ - ကတ္တနီ	။	ဝတ်ဆံနာ၊
၁၃ - ရေဏ	။	သုက်မြှုပ်နာ၊
၁၄ - အတိစာရိကီ	။	သုက်နွေးနာ၊

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၃၈၄

ဗိဇ္ဇောဆေးပညာ

၁၅ - သေမုလာ	ယောနိ	ယောနိ	သလိပ်ပွားနာ၊
၁၆ - သဏ္ဍိ	။	။	ယောကျ်ားရွာနာ၊
၁၇ - အဏ္ဍိ	။	။	သည်းထွက်နာ၊
၁၈ - မဟာယောနိ	။	။	ဟင်းလင်းနာ၊
၁၉ - သုစိဝက္ခတြ	။	။	အပ်နှံပားနာ၊
၂၀ - သန္နိပါတ	။	။	သန္နိပါတ်နာ၊
၁ - မုဒ္ဒကမ္မ			ကိုယ်ဝန်ပျက်နာ၊
၂ - သုတိဟရောဂ			သားပွားမီးရပ်၊
၃ - ထနရောဂ			သားမြတ်ရောဂါ၊
၄ - ထညဝိဇ္ဇမိ			နို့သက်တန်နာ၊
၅ - ထနရဋ္ဌိ			နို့ပျက်နာ၊
၆ - ဝိသရောဂ			အဆိပ်သင့်နာ၊
၇ - အဂ္ဂာသယ			အမြေးရောဂါ၊
၈ - သန္တဝိကရောဂ			အကြောအမျှင်ပျက်နာ၊
၉ - စုလ္လိကပန္နိ			လည်ပင်းဖု၊
၁၀ - ကလီဗျ (ဇေဘင်)			ပန်းသေရောဂါ၊
၁၁ - သုက္ကက္ခယ			သုက်ကုန်ခန်း ပန်းသေရောဂါ၊
၁၂ - သုပိနဓေါသ			အိပ်မက်သုက်လွှတ်၊
၁၃ - သုက္ကမေဟ			သုက်လွှာသရော၊
၁၄ - သြဇာမေဟ			သြဇာလွှာသရော၊
၁၅ - ဂဗ္ဘသင်္ဂါ			သားလျောသော၊
၁၆ - ဥပန္တသောထ			အူသိမ် ဖောရောင်၊
၁၇ - ပါရဒရောဂ			ပြွန်အဆိပ်သင့်နာ၊
၁၈ - သေသဝိသညာသ			သုဇယ် မေ့ပျောက်နာ၊
၁၉ - သဟဇောပဒံသ			ဝမ်းတွင်းပါ လိပ်နီမိတ်နာ၊
၂၀ - တုသောဏ္ဍဝါတ			ဂနီကျသောအနာ (ညောင်းကျနာ)၊
၂၁ - အံသုဇာတ			နေပူအဆိပ်တက်နာ၊
၂၂ - ဝါယုဗုလ			လေအားနည်း (သုက္က ၁၀၂)၊

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၃၀၅

၂၃ - ရတ္တစယ	သွေးတိုး၊
၂၄ - ဂဗ္ဘာသယ နာဠိဆိန္ဒ	သားအိမ်ကြောပြတ်၊
၂၅ - ဂဗ္ဘာသယ နိစ္စါရဏ	သားအိမ်ထုပ်ပစ်ခြင်း၊

ခန္ဓာကိုယ် ခေါင်းပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

၁ - သီရ	ဦးခေါင်း
၂ - မတ္တလင်္ဂ	ဦးနှောက်
၃ - နဠာတ	ရုပျံပြင်
၄ - အင်္ဂု	မျက်စိ
၅ - ကဏ္ဍ	နား
၆ - ကဏ္ဍမူလ	နားရင်း
၇ - နာသ	နှာခေါင်း
၈ - မုခ	ပါးစပ်
၉ - ဂဏ္ဍ	ပါးစောင်
၁၀ - ဓန္တ	သွား
၁၁ - အဿု	မျက်ရည်
၁၂ - ခေဠ	တံတွေး
၁၃ - ဗိဇ္ဇာ	လျှာ
၁၄ - ဩဠ	နှုတ်ခမ်း
၁၅ - အာလု	အာစောက်
၁၆ - ဟနု	မေး
၁၇ - အမုက	မျက်ခုံး
၁၈ - မုဂ္ဂ	အာထိပ်
၁၉ - အစောဓရ	အောက်နှုတ်ခမ်း
၂၀ - ဂလ	လည်ပင်း
၂၁ - ဇတ္တု	ဇက် (ဂုတ်)
၂၂ - ကဏ္ဍ	လည်ပင်း

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၃၀၆

ဝိသုဒ္ဓါသမ္ပာဒ်

သန္တာကိုယ် စာလယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

၁ - အံသ	ပုဆိုး
၂ - ဗာဟု	လက်မောင်း
၃ - ဟတ္ထ	လက်
၄ - ဟတ္ထတလ	လက်ဝါးပြင်
၅ - စက္ခုဏဗာဟု	ညာလက်မောင်း
၆ - ဝါမဗာဟု	ဘယ်လက်မောင်း
၇ - ကမ္ဘ	လက်ကတည်းကြား (ဂျိုင်း)
၈ - ဗာဟုမူလ	လက်ပြင်
၉ - နဝ	လက်သည်း
၁၀ - အင်္ဂုဠ	လက်မ
၁၁ - တဠနီ	လက်ညှိုး
၁၂ - မဇ္ဈိမာ	လက်ခလယ်
၁၃ - အနာမိကာ	လက်သကြယ်
၁၄ - ကနိဋ္ဌ	လက်သင်း
၁၅ - ကရတ	လက်ဝါးစောင်း
၁၆ - ဟတ္ထမဏိဗန္ဓ	လက်ကောက်စိတ်
၁၇ - ဟဓယ	နှလုံး
၁၈ - နိက္ခန္ဓဟဓယနာဠိ	ဆွေးလွတ်ကြော
၁၉ - ပဝေသနဟဓယနာဠိ	ဆွေးပြန်ကြော
၂၀ - အဏာသ ဟဓယ နာဠိ	အသက်ရှူပြန်ချောင်း
၂၁ - ဝဇ္ဇမဂ္ဂ	ကျစ်ကြီးလမ်းပေါက်
၂၂ - ဝတ္ထ	ကျောက်ကပ်
၂၃ - ဂဗ္ဘာသယ	သားတိမ်
၂၄ - ပိတ္တာသယ	သည်းခြေစိတ်
၂၅ - ပပ္ဖာသ	အဆုပ်
၂၆ - ကိလောမ	အဖျဉ်း (သရက်ရွက်)

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၃၀၇

၂၇ - အန္တ	အူမ
၂၈ - အန္တရုန	အူသိမ်
၂၉ - အာမာသယ	အာသာသ်အိမ်
၃၀ - ပက္ကာသယ	အာစာဟောင်းအိမ်
၃၁ - ကုမ္ဘာနိ	သကြီး
၃၂ - ဝက္ခိကပဿ	လက်ျာနံတေး
၃၃ - ဝါမပဿ	လက်ဝဲနံတေး
၃၄ - ဥရ	ရင်ဘတ်
၃၅ - ထန	နို့
၃၆ - ဝတ္ထိ	စံပေါင်း
၃၇ - ဥဒရ	ဝမ်း
၃၈ - ဗာသုက	နံရိုး
၃၉ - ပိဋ္ဌိ	ကျောက်ကုန်း
၄၀ - နာဘီ	ချက်
၄၁ - နိတမ္မ	တင်ပါး
၄၂ - ကဒ္ဒိ (ကမရ)	ခါး
၄၃ - ယကန	အသည်း
၄၄ - မုတ္တာသယ	ကျင်ငယ်အိမ်
၄၅ - ပဏာဝမဂ္ဂ	ကျင်ငယ်လမ်းကြောင်း

ခန္ဓာကိုယ် အောက်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

၁ - ဥရ	ပေါင်
၂ - ဇာကု	ခြေသလုံး
၃ - ဇသ်	ဖူးခေါင်း
၄ - ဂေါပူက	ခြေမျက်စိ
၅ - ပဗ္ဗ	အဆစ်
၆ - ပါဒတလ	ခြေဖဝါး

ဆေးဒါနအဖွဲ့မှလှူဒါန်းပါသည်။

၃၀၈

မိနွှောဆေးပညာ

၇ - ပဏီ
၈ - ဝဉ္စန

ခြေပနောင့်
ပေါင်ချွန်

တကိုယ်လုံး ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

၁ - ဆင်
၂ - မံသ
၃ - နာဠိ
၄ - မေဒ
၅ - သေဒ
၆ - အဋ္ဌိမိဉ္ဇ
၇ - အဋ္ဌိ
၈ - အဋ္ဌိသန္တိ
၉ - ဝါတ

အရေထူအရေပါး
အသား
အကြော
အဆီ
ချွေး
ချွန်ဆီ
အရိုး
အရိုးဆက်
လေ

၁၀ - ပိတ္တ
၁၁ - ကဖ
၁၂ - ရတ
၁၃ - ပုဗ္ဗ
၁၄ - သုက္က
၁၅ - ဗမ္မ

သည်းခြေ
သလိပ်
သွေး
ပြည်
သုက်
မျက်တောင်

အမှာစကား

အများသုံး ဧရာဝတီ ဝေါဟာရကို နိဒါန်းကျမ်းများ လာသည့် အတိုင်း အလွယ်တကူ ကြည့်ရှုနိုင်ပါစေခြင်း အကျိုးငှါ သက္ကတ ဘာသာမှ ပါဠိဘာသာ ပြန်ဆို၍ ရေးသား ဖော်ပြ အပ်ပါသည်။ ဧရာဝတီဝေါဟာရများကို ဘာသာမရွေး၊ လူမျိုးမရွေး၊ တိုင်းပြည် မရွေး မကွဲမပြားဘဲ တညီတညွတ်တည်း ပြောင်းလဲ ဖလှယ်ဟုနိုင်သော ဧရာဝတီ ဝေါဟာရများသည် အဆက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ ပါဠိဘာ

သာ ကျမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ မူကား ကြည့်ကာဠကာ မတ္တမြင့်
သိနိုင်ပါသည်။ မကျမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှ တပတ်အတွင်း ကြီး
စားရုံမျှဖြင့် သိရှိနားလည် နိုင်ပါသည်။ နားလည်စေောင် ကြီးလည်း
ကြီးစား သင့်ပေ၏။ အယုတ်ဆုံး အကုန်လုံး နားမလည်စေကာမူ အ
မျှားဆုံး ဖြစ်၍ အမျှားဆုံး ဖြစ်နေသော ဧရာဝတီ ဝေါဟာရ တို့ကို
ကား မှတ်သားနားလည်ထားသင့် ပေသည်။ ဥပမာ - အမျိုးဧရာဝတီ
မှ အန္တရဒါဟဇရ (အုရောင် ငန်းဖျား) ယဟာသဇရ (အဆုပ် အ
အေးပတ်သော အဖျား) ကဗဇရ (အဆုပ် ရေဝင်သော အဖျား)
ဒတ္တကဇရ (တုပ်ကျေးဖျား) ကတ္တမူလ ဂန္ထဇရ (ပါးချိတ် ထောင်
ဖျား) အာဂန္တုက ပဓလပကဇရ (ငန်းရေဂမိုးဆိုး အဖျား)
ရတ္တကူယဇရ (ဆေးစား ကုန်သော အဖျား) ခယဧရာဝတီ
(ချောင်းဆိုး ဆေးပါ ယေရက် အဖျား) စသော အဖျားနှင့်
ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတို့ကို မှတ်ယူ လေ့လာ ထားသင့် ပေသည်။ အ
ခြားသော ဝမ်းသက်ဧရာဝတီ အမျိုးမျိုး၊ ဝမ်းပျက်ဧရာဝတီ အမျိုး
မျိုး၊ ဝမ်းကိုက် ဧရာဝတီ အမျိုးမျိုး စသည်တို့ကိုလည်း မှတ်ယူ လေ့
လာပါလေ။ အထူးသဖြင့် အတိပြုရန်မှာ ရှေးသောသူကို အရေးဧရာဝတီ
ဟု မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ကိုယ်လက် မကောင်းသော ဧရာဝတီကို ကုဋ
ဧရာဝတီ ဟု မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ လွန်စွာ ကြောက်နေကြသော ကင်
ဆာဝေငါးသော အနာကို ကင်ဆာ ဟူသော ခေတ်ပေါ် နာမည်
ဖြစ်ရင်း၊ မည်သည့်အခါမှ စိတ်ဓာတ်ကို အထူးကျစေသော အမည်
ပေးမှုဖြင့် ဝေဝနာရှင်အား မသိစေဘဲ ဗိဇ္ဇာနည်းကျကျ အမည်
တို့ကို ထုတ်ဖော် ရေးသား မှတ်တမ်း တင်ထားရ၏။

အင်္ဂပဇ္ဇာဝေငါး ကိုယ်အင်္ဂါ ကြီးမယ် အစိတ်အပိုင်းတို့၏ ဝေါဟာရ
များကိုလည်း ထုတ်ဖော် ပြသ ထားပါသည်။ ၎င်းတို့၏ အမည်ကို
လေ့လာ မော်ပြ ရေးသားတတ်ပါလျှင် ဧရာဝတီ ဝေါဟာရ နှင့် တုံ
ဆုံးပါက ဧရာဝတီပေါင်း များစွာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ချဲ့ထွင်
ယူငင်တတ်နိုင် ပါလိမ့်မည်။ ဥပမာ အဗ္ဗူဇကို ယခုအခါ ခေတ်

သုံး ဝေါဟာရဖြင့် ကင်ဆာ ဟု ခေါ်ကြ၏။ ၎င်းသည် ခန္ဓာ ကိုယ် အစိတ်အပိုင်း အမျိုးမျိုး၌ ဖြစ်တတ်၏။ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းနှင့် တွဲ၍ ဂလအဗ္ဗ (လည်ချောင်းကင်ဆာ)၊ ဒန္တမူလအဗ္ဗ (သွားရင်းကင်ဆာ)၊ အာမာသယ နာဠိ အဗ္ဗ (အစာအိမ် ပြွန်ချောင်းကင်ဆာ)၊ ထန အဗ္ဗ (သားမြတ်ကင်ဆာ)၊ အာမာသယ အဗ္ဗ (အစာသစ်အိမ်ကင်ဆာ)၊ ရက္ခ အဗ္ဗ (သွေးကင်ဆာ)၊ နာဠိအဗ္ဗ (အကြောကင်ဆာ) သေဉ္စူပြင် လိုသလို အထုံးပြု၍ မှတ်သားနိုင်သည်။ သုလ-သစ္စါသည် ထိုးအောင် ကိုက်ခဲခြင်းကိုဟော၏။ ဖြစ်ရာ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းနှင့် တွဲ၍- သီရေသုလ (ခေါင်းကိုက်နာ)၊ နေတ္တသုလ (မျက်စိကိုက်နာ)၊ ဒန္တသုလ (သွားနာ)၊ ဥရေသုလ (ရပ်တတ်နာ)၊ ကုဠိသုလ (ဝမ်းအောင်နာ)၊ သန္တိသုလ (အဆစ်ကိုက်နာ)၊ ပဒရသုလ (မီးရပ်လာချိန် ကိုက်ခဲသော အနာ) စသည်ဖြင့် နည်းမှီ၍ ချဲ့ထွင် ယူငင် မှတ်သားအပ်၏။

သောထ-သစ္စါသည် ရောင်တင်းဖောသော အနက်ကို ဟော၏။ သို့ဖြစ်၍ နေတ္တ သောထ (မျက်စိရောင်သော ရောဂါ)၊ ဩဋ္ဌသောထ (နှုတ်ခမ်းရောင်သော ရောဂါ)၊ ဒန္တမူလသောထ (သွားဖုံးရောင်သော ရောဂါ)၊ ဟဗယသောထ (နှလုံးတင်းရောင်သော ရောဂါ)၊ ယကနသောထ (အသံရောင်ရောဂါ)၊ ပလီဟသောထ (သရက်ရွက်ရောင်သော ရောဂါ)၊ ပပ္ဖါသသောထ (အဆုပ်ရောင် ရောဂါ)၊ ဗာဟုသောထ (လက်မောင်းရောင် ရောဂါ)၊ ဂက္ကသောထ (ကျောက်ကပ်ရောင် ရောဂါ)၊ ကုဠိသောထ (မိက်ရောင်သော ရောဂါ)၊ ကာယသောထ (ကိုယ်လုံးဖောရောင်ရောဂါ) ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရာ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းနှင့် ယှဉ်တွဲ ယူငင်နိုင်ရ၏။

ပျက်နေသော ဝမ်းမီးကို ကြည့်၍ တိက္ခဖြစ်မှု တင်းခြင်း၊ မနွ ဖြစ်မှု ပျံ့ခြင်း၊ ဝိသမ ဖြစ်မှု ရောင်ခြင်း၊ ကယ်ခြင်း စသည်ကို ခွဲခြား၍ မှတ်သားအပ်၏။ ဤကဲ့သို့ ရောဂါနှင့် ဖြစ်ရာ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ် က

အမြဲတေသင်တန်း ဥပဒေသကျမ်း

၃၁၁

ပိုင်း ဆက်ပေါ်၍ ရောဂါမှတ်တမ်းတွင် ရေးသား ဖော်ပြ မှတ်သားအပ်
သော ဆရာ အတို့ မည်မျှ သမားရက် ပြောကံ၍ ဗိဇ္ဇာ ဆရာ
အမျိုးမျိုးလည်း ထိုမှတ်တမ်းကို တွေ့ရခြင်းဖြင့် မည်မျှ အကျိုး
သက်ရောက်ပြီးလျှင် စေတနာရပ် အဘို့လည်း မည်မျှ အကျိုး သက်
ရောက်နိုင်သည်ကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သည့် အခါကျလျှင် သိနိုင်ပါ
လိမ့်မည်။ မြန်မာ့အာယုဗ္ဗေဒ ဆေးသိပ္ပံကျောင်းမှ ဦးဆောင် ဖွင့်လှစ်
ပေးသော ဆေးပေးဌာနတိုင်း၌ အထူးသဖြင့် ငါးဆယ်ကြီး ဘုရားလမ်း
'ဗဟို ဆေးသိပ္ပံ' ကျောင်းကြီး တွင် ဖွင့်လှစ် တည်ထား ပေးအပ်သော
ဆေးပေးဌာန၌ ဗိဇ္ဇာ နည်းကျကျ ဝေဒနာရပ် မှတ်တမ်းတင် စာ
တုပ်ကို အခမဲ့ တောင်းယူ လေ့လာ ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

==